

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Університетський коледж

ПРОГРАМА
фахового випробування
для вступників на основі освітньо-кваліфікованого рівня
кваліфікованого робітника

Галузь знань: 0304 Право
Спеціальність: 5.03040101 Правознавство
ОКР: молодший спеціаліст
На базі: ОКР «кваліфікований робітник»

Пояснювальна записка

Програма фахового випробування для студентів галузі знань 0304 Право, спеціальності 5.03040101 Правознавство є нормативним документом Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено цикловою комісією суспільних дисциплін і правознавства на основі Тимчасового положення про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка, навчального плану та навчальних програм з фахової підготовки.

Програма визначає перелік тем, обсяг завдань, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів, які вступають на третій курс на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня кваліфікований робітник.

Мета вступного фахового випробування – перевірити рівень теоретичних знань з професійних дисциплін у вступників згідно з навчальними програмами циклу природничо-наукової, загальноекономічної та професійної підготовки, а також уміння застосовувати ці знання для розв'язання практичних завдань.

Сучасні підходи до оцінювання, пов'язані з потребами особистісно орієнтованого характеру навчання та реального розвитку, потребують чіткого формулювання завдань оцінювання. Такими завданнями вважаються:

- визначити рівень навчальних досягнень вступників;
- визначити найкращих за результатами вступників;
- стимулювати мотивацію вступників до навчання і отримання знань;
- визначити рівень здібностей вступників;
- поставити оцінки (в балах).

Оцінювання результатів іспитів вступників за пропонованою програмою передбачає оцінювання засвоєних ними знань і сформованих предметних компетентностей з дисциплін, що виносяться на вступний іспит:

Фахові випробування проводяться в усній формі.

Перед початком випробування вступників попереджають про необхідність занотовувати основні (на думку вступника) теоретичні положення та етапи розв'язання завдань практичного характеру, акуратно виконувати схеми, таблиці, що супроводжують відповіді на завдання білета, відповіді на тести записуються та зараховуються лише ті, що без виправлень. У разі апелювання вступником щодо результатів випробування відповідь оцінюють за записами, зробленими під час підготовки до відповіді.

На фаховому випробуванні вступник повинен показати:

- а) знання теоретичного матеріалу фахових дисциплін;
- б) розв'язувати ситуаційні задачі;
- в) вміння застосовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань;
- г) сформовані предметні компетенції:

Теорія держави і права

- здатність називати та пояснювати основні терміни і поняття дисципліни (держав, право, влада, механізм держави, органи держави, народовладдя, вибори, соціальні норми, структура права, принципи права, публічне право, приватне право, об'єктивне право, суб'єктивне право, норма права, нормативно-правові акти, система законодавства, правові відносини, правомірна поведінка, правопорушення, злочини та провини, правопорушення, юридична відповідальність);
- вміння правильно тлумачити та використовувати основні терміни і поняття дисципліни «Теорія держави і права» для розв'язання конкретних правових ситуацій; готовність розкривати та пояснювати місце держави і права в політичній системі суспільства, розкривати теорії походження держави і права;
- готовність визначати роль і значення нормативно-правових актів в регулюванні суспільного життя; здатність характеризувати систему законодавства, як засіб формального визначення норм права та надання їм загальнообов'язковості;

- вміння визначати поняття правомірної поведінки та правопорушення, їхні ознаки та види; розрізняти злочини та провини (проступки), називати та аналізувати склад правопорушення.
- здатність визначати та пояснювати роль і значення юридичної відповідальності для дотримання суспільного порядку, готовність застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності при вивченні основних галузей права.

Конституційне право України

- вміння визначати характерні риси державно-правової системи України;
- здатність визначати особливості та структуру законодавства України;
- готовність характеризувати конституційно-правовий статус, особливості формування, структуру та характер діяльності парламенту (Верховної Ради України), уряду (Кабінету Міністрів України), Президента України, органів самоврядування та місцевого управління; визначати повноваження та межі компетенції органів влади в Україні;
- вміння визначати особливості статусу особи, громадянина, іноземця та біженця в Конституції України; порівнювати права і обов'язки особи, громадянина, іноземця та біженця;
- здатність характеризувати особливості виборчого законодавства та процедури виборів в Україні;
- готовність використовувати набуті знання при вивченні інших галузей права України.

Історія держави і права України

- готовність аналізувати фактичний матеріал про конкретні процеси формування та розвитку державно-правових інститутів і явищ України та їх хронологію в історичному просторі;
- здатність аналізувати загальні закономірності виникнення та розвитку держави і права на теренах сучасної України; здатність визначати загальні і специфічні закономірності державно-правового розвитку України в певний історичний період;
- уміння аналізувати науково обґрунтовану періодизацію державно-правового розвитку України; характеризувати історичні особливості розвитку форми держави України у різні історичні періоди розвитку;
- здатність визначати спільні риси і закономірності історичного розвитку правової системи України і інших держав світу;
- готовність формулювати роль і значення вивчення історії держави і права України у системі підготовки фахівців з права; встановлювати роль і значення історичних пам'яток права України;
- вміння характеризувати систему державних органів управління і правові інститути України за конкретних історичних умов; виокремлювати основні тенденції еволюції державного ладу України у конкретний історичний період розвитку; розкрити еволюцію ідей українських політичних діячів про державу і право та їхню роль у державно - правовому розвитку України;
- готовність аналізувати процеси розвитку права та державності України через призму їх взаємозв'язку та взаємообумовленості;
- уміння використовувати фундаментальні теоретичні знання з історії держави і права України у якості чинника протидії професійній деформації і активізації форм юридичного мислення.

Організація судових та правоохоронних органів

- здатність вирішувати проблеми пов'язані з юрисдикцією, підпорядкуванням та підвідомчістю питань судовим чи правоохоронним органам;
- готовність називати та характеризувати обов'язки та межі компетенції, здатен давати правову оцінку рішенням правоохоронних органів;
- готовність визначати і характеризувати порядок розгляду заяв та звернень громадян до судових та правоохоронних органів;
- вміє скласти заяву до правоохоронних органів і має загальне уявлення про позовні заяви до суду;
- здатність називати та аналізувати українське законодавство, що регламентують діяльність судових та правоохоронних органів.

Історія держави і права зарубіжних країн

- здатність аналізувати загальні закономірності виникнення та розвитку держави і права в зарубіжних країнах;
- вміння характеризувати історичні особливості розвитку форми держави в зарубіжних країнах у різні історичні періоди розвитку;
- готовність визначати спільні риси і закономірності історичного розвитку правової системи різних держав світу;
- вміння характеризувати систему державних органів управління і правові інститути в зарубіжних країнах за конкретних історичних умов; виокремлювати основні тенденції еволюції державного ладу в зарубіжних країнах у конкретний історичний період розвитку

Основи римського права

- здатності характеризувати предмет та основні положення сімейного, речового, зобов'язального, спадкового та процесуального права класичного періоду Стародавнього Риму;
- здатності пояснити місце римського приватного права у системі сучасних юридичних дисциплін, його роль у процесі формування світогляду професійного правника;
- здатність розкрити та проаналізувати періодизацію розвитку римського права, становлення його фундаментальних інститутів;
- готовність визначити критерії поділу римського права на приватне та публічне;
- вміння узагальнювати, систематизувати та сприймати інформацію щодо механізмів реєстрації норм римського права;
- вміння творчо використовувати юридичні конструкції, запозичені з римського приватного права,
- знання та вміння грамотно використовувати юридичну термінологію, розроблену римськими юристами, що виражає зміст класичних принципів різних галузей права;
- вміння оцінювати сучасне цивільне право, сімейне право та практику застосування його положень з точки зору цінностей римської юриспруденції;

Міжнародне право

- здатність визначити предмет регулювання міжнародного права, знання змісту та сутність міжнародного права та його місце в системі права;
- вміння узагальнювати, систематизувати та сприймати інформацію щодо розвитку міжнародних відносин та міжнародного права;
- здатність відокремлювати та порівнювати правовий статус суб'єктів міжнародного права, визначати підстави виникнення правонаступництва держав у відношенні договорів, державної власності архівів та боргів;
- здатність застосовувати окремі норми міжнародного права при вирішенні існуючих питань;
- вміння пояснювати сутність та класифікацію норм міжнародного права; джерела міжнародного права; принципи міжнародного права;
- здатність визначати міжнародно-правові акти, сферою яких є встановлення процедур мирного вирішення міжнародних спорів; визначати засоби врегулювання міжнародних спорів;
- готовність визначати підстави для застосування міжнародної відповідальності та уникати правопорушень в професійній діяльності;
- здатність визначати порядок призначення дипломатичних та консульських представників; готовність визначати міжнародно-правові акти, які регулюють відносини в сфері дипломатичного і консульського права; привілеї та імунітети дипломатичних та консульських установ;
- здатність визначати юридичний статус міжнародних організацій, називати характерні ознаки та види міжнародних організацій;
- готовність відрізняти території за їх основними ознаками;
- здатність виявляти порушення прав і свобод людини згідно з національними та міжнародними актами;

- готовність пояснювати порядок використання морських та територіальних вод, виключної економічної зони та континентального шельфу іноземними судами.

Логіка

- здатність давати характеристику процесу пізнання;
- готовність пояснювати особливості логіки як науки про мислення, основні принципи і закони правильного мислення, зміст основних форм мислення - поняття, судження та умовиводів, їх форм та видів;
- здатність розкривати і пояснювати основні закономірності розвитку логічних знань, предмет та метод сучасної логіки, її пізнавальне та практичне значення;
- готовність застосовувати навички аналітико-дедуктивного стилю мислення та раціональної легітимації соціальної поведінки;
- здатність використовувати науковий стиль викладу думок, специфіку наукового пізнання, принципів евристики;
- здатність до використання раціональних схем переконання, використання теорії і практики аргументації;
- здатність до використання логічних основ ораторської, полемічної майстерності.

Діловодство в юридичній діяльності

- вміння працювати з документацією різних типів;
- здатність визначати особливості та структуру документів;
- готовність характеризувати та вміння визначати особливості документів різних типів;
- здатність класифікувати документи за різними ознаками, пояснювати класифікацію;
- готовність визначати порядок прийому, реєстрації, розподілу документів і доведення їх до виконавців;
- готовність оформлювати і відправляти вихідні документи;
- вміння організувати контроль за виконанням документів та веденням операцій з документами;
- вміння формувати справи для передачі їх в архів;
- готовність визначати порядок зберігання і забезпечення використання документів.

Латинська мова

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студентів мають бути сформовані наступні компетентності:

- знання основних граматичних категорій частин мови;
- володіння базовим лексичним запасом виразів повсякденного та науково обігу;
- знання порядку слів у простому та складному реченнях;
- знання крилатих виразів та юридичної термінології;
- знання видатних римських правових діячів та назви їх творів;
- володіння міжнародною науковою та правовою термінологією, а також фразеологією, щоб свідомо використовувати їх у своїй професійній діяльності;
- вміння складати прості, складносурядні та складнопідрядні речення;
- вміння читати та перекладати юридичні тексти.

Комп'ютерні технології в юридичній діяльності

- розуміння організаційно-методичних основ створення і функціонування інформаційних систем на базі різних пакетів прикладних програм;
- уміння використовувати стандартні шаблони та створювати власні для формування звітів, календарів, службових та доповідних записок;
- здатність застосування полів форм для створення бланків документів;

- здатність виконувати пошук законодавчих актів засобами правової комп'ютерної пошукової системи Ліга:Закон;
- здатність виконувати пошук законодавчих актів у базах даних Верховної Ради України;
- усвідомлення можливостей технологій інформаційного суспільства (мережі Інтернет, сервісів Web 2.0, мобільних телекомунікаційних пристроїв) для обміну інформацією та пошуку законодавчих актів;
- здатність до ефективного використання основних сервісних служб мережі Інтернет;
- здатність використання спеціалізованих професійних соціальних мереж та корпоративної пошти для пошуку та обміну інформацією;
- здатність до аналізу та захисту інформації, що поступає на підприємство через мережу Інтернет з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Психологія

- вміння визначати, характеризувати завдання, методи, історичні етапи розвитку психології, предмет і завдання психології як науки.
- здатність аналізувати розвиток психіки та свідомості, розвиток психіки, визначати відмінність психіки людини від психіки тварин.
- готовність розкривати поняття про свідомість, визначати її особливості, функції, структуру свідомості.
- здатність називати та аналізувати рівні вияву психіки людини, визначати філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.
- вміння визначати структуру особистості.
- вміння характеризувати поняття самосвідомості, її функції та структуру.
- здатність аналізувати механізм формування навичок
- готовність розкривати основні види діяльності, аналізувати види, засоби та функції спілкування.
- вміння визначати конфлікти в спілкуванні, їх причини та способи врегулювання.

МОДУЛЬ II. Пізнавальні процеси

Увага. Поняття про увагу, її критерії та функції. Теорії та фізіологічні основи уваги. Види уваги. Властивості уваги та їх розвиток.

Відчуття і сприймання. Поняття про відчуття. Класифікація різновидів відчуттів. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Класифікація і види сприймання.

Пам'ять. Поняття про пам'ять. Функції та теорії пам'яті. Види пам'яті та їх особливості.

Мислення і мовлення. Поняття про мислення, його особливості. Розумові дії та операції мислення. Форми та види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Фізіологічні основи мовлення. Види мовлення та їх характеристика

Уява. Поняття про уяву, її функції та особливості. Види уяви, їх особливості. Фізіологічні основи процесів уяви. Форми уяви.

МОДУЛЬ I. Емоційно-вольова сфера та індивідуально-психологічні властивості особистості

Емоції та почуття. Поняття про емоції та почуття, їх особливості. Функції емоцій та почуттів. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів. Вияви емоцій та почуттів. Види емоцій та почуттів. Вищі почуття. Форми переживання емоційних станів людиною

Воля. Поняття про волю як психологічну категорію, її функції. Філософські основи вольової регуляції. Аналіз вольових дій. Психологічна структура вольового акту. Вольові якості особистості.

Темперамент. Поняття про темперамент. Критерії темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту.

Характер. Поняття про характер. Історія його вивчення. Фізіологічні основи характеру. Структура рис характеру та його виразні ознаки. Акцентуації характеру. Механізми формування характеру людини в онтогенезі.

Здібності. Поняття про здібності, їх природу. Ознаки наявності здібностей до певного виду діяльності. Види здібностей та рівні їх прояву. Механізми розвитку здібностей.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

МОДУЛЬ I. Теорія держави

Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна

Поняття науки і її класифікація. Держава і право як об'єкти соціально-наукового пізнання. Зв'язок загальної теорії держави і права з філософією, політологією, історією, соціологією, політекономією тощо. Поняття та структура юридичної науки. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Предмет загальної теорії держави і права – загальні закономірності виникнення, розвитку, функціонування держави і права. Зміст і структура загальної теорії держави і права.

Загальнолюдські та національні цінності в науці теорії держави і права. Еволюція загальної теорії держави і права як гуманітарної, філософської та політичної науки. Соціальна цінність загальної теорії держави і права та її функції. Загальнонаукові та прикладні методи пізнання державно-правових явищ.

Поняття, походження і класифікація держав

Поняття, ознаки і сутність держави. Організація соціальної влади в додержавному (первісному) суспільстві. Праобщина (первісне людство), родова та проселянська община.

Походження держави.

Класифікація держав. Історичні типи держави, форми держави, дихотомічних видів держави.

Правова держава і громадянське суспільство. Панування права, зв'язаність правом держави, невідчужуваність і непорушність законних прав і свобод людини і громадянина. Принцип розподілу владних функцій.

Держава у політичній системі суспільства

Зміст і співвідношення понять «влада», «політична влада», «державна влада». Владні відносини. Виникнення політики.

Поняття та елементи політичної системи суспільства. Нематеральні елементи: політичні принципи і норми, політична ідеологія, прогрес, свідомість, культура, діяльність.

Місце держави в політичній системі суспільства. Матеріальні елементи політичної системи. Облік і контроль за діяльністю об'єднань громадян. Держава, об'єднання громадян, людина політична, народ, класи, нації, соціальні прошарки.

Форма держави

Поняття та елементи форми держави.

Форма державного правління. Порядок організації і взаємодії вищих органів влади і управління.

Форма державного устрою. Територіальний устрій та організація державних органів.

Державний (державно-правовий) режим. Форми та методи здійснення державної влади, рівень участі громадян в управлінні справами держави і суспільства.

Функції держави

Поняття і властивості функцій держави. Конкретний вираз, соціальна сутність держави, завдання держави на певному історичному етапі її розвитку, окремі види державної діяльності.

Форми і методи здійснення функцій держави. Правові та організаційні функції держави.

Види функцій держави. Основні і неосновні, внутрішні і зовнішні, постійні і тимчасові.

МОДУЛЬ II. Механізм держави, державний апарат

Механізм держави

Поняття та елементи механізму держави. Механізм держави як система державних організацій.

Державний апарат. Ознаки, що відрізняють державний апарат від інших державних організацій, які входять до механізму держави.

Органи держави: поняття і види. Загальні та специфічні ознаки. Поділ органів держави на ряд груп за тих чи інших критеріїв: за змістом діяльності; за місцем у системі державного апарату; за способом створення; за персональним складом; за територією, на яку поширюється повноваження органів; за часом функціонування.

Основні засади народовладдя

Поняття народовладдя та форми його здійснення. Народний суверенітет, єдність, повнота, верховенство народного суверенітету. Пряме народовладдя, представницьке народовладдя. Формальний зміст народовладдя. Інститути демократії. Сучасні моделі демократії. Основні концепції демократії.

Вибори як форма прямого народовладдя. Виборча система як найважливіший аспект виборів. Мажоритарна та пропорційна виборча система. Принцип загальності виборів, віковий ценз, пасивне виборче право, рівність виборчого права.

Референдум як форма прямого народовладдя. Поділ референдуму на види за наявності ознак, місцевий референдум.

Пряма та представницька демократія

Об'єктивізація представницької демократії. Первинні органи державної влади. Органи місцевого самоврядування.

Безпосередня демократія (пряма демократія). Форми демократії. Методи прямої демократії. Історичні форми прямої демократії. Безпосередня демократія в сучасних державах. Сфера компетенції українського народу. Принципи прямої демократії. Інститут народної законодавчої ініціативи.

Основні сучасні концепції держави

Причини багатоманіття концепцій держави. Причини об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Основні сучасні концепції держави. Концепція загального благоденства, концепція соціальної держави, концепція елітарності держави, фашистські ідеї державності, концепція національної держави, класова концепція, технократична концепція держави.

МОДУЛЬ III. Сутність права

Право в системі нормативної регламентації суспільних відносин

Поняття системи нормативної регламентації суспільних відносин. Поняття, основні ознаки та види соціальних норм. Поняття і основні ознаки права.

Сутність і зміст права. Міра свободи, закріплені в нормах права приписи, що утворюють зміст права.

Взаємодія права з іншими соціальними нормами. Протилежні та взаємовиключні вимоги різних соціальних норм. Порушення законності посадовими особами, їхні протизаконні дії. Відображення моральних настанов та критеріїв у праві.

Походження, принципи, функції і структура права

Походження права. Сутність теорії примирення.

Принципи права, їхня сутність. Поділ права на спеціально-правові та соціальні-правові принципи.

Функції права. Регулятивна функція як статистична та динамічна.

Структура права. Порядок та процедура реалізації прав і обов'язків суб'єктів, що визначені нормами матеріального права. Корисна, правомірна поведінка.

Система права і система законодавства

Система права. Внутрішня будова (форма) права, як система правових норм: єдність складових частин, диференціацією права на відносно відокремлені складові частини у виді певних об'єднань

правових норм (галузі та інститути права тощо), наявність різних видів зв'язків норм права та їх об'єднань.

Система законодавства. Первинна складова частина системи законодавства, яка виступає засобом формального визначення норм права та надання їм загальнообов'язковості. Складна структура: розділи, параграфи, статті, частини, пункти.

Нормативно-правові акти та їх систематизація

Внутрішня і зовнішня форми права. Соціальні джерела права, юридичні джерела права. Адміністративний прецедент в конкретній справі. Правова доктрина.

Нормативно-правові акти: поняття, ознаки, види. За суб'єктами видання, за юридичною силою. Відомчі нормативні акти, локальні нормативні акти.

Дія нормативно-правових актів у часі, просторі і за колом осіб. Втрата чинності нормативно-правовими актами за певних підстав. Дія нормативно-правових актів держави, на які не поширюється на певні частини її території.

Систематизація нормативно-правових актів.

МОДУЛЬ IV. Норми права

Норма права

Поняття і види норм права. Функціональна спрямованість, за предметом правового регулювання (за галузями права), за функціональним призначенням.

Логічна структура норми права. Абстрактна гіпотеза, казуальна гіпотеза. Можливість злиття диспозиції та гіпотези в окремих випадках.

Правова свідомість і правова культура

Правова свідомість. Правомірність, протиправність, правовідносини, дієздатність, законність. Правова ідеологія, правова психологія.

Правова культура. Структурно-функціональний підхід. Аксиологічний підхід. Правова культура суспільства, соціальної групи, особи.

Правовий нігілізм. Поняття війна законів, конфронтація органів держави, що належать до різних гілок влади.

Реалізація норм права

Поняття реалізації норм права та її форми. Виконання суб'єктами правомірних діянь, які передбачені нормами права. Внутрішнє ставлення суб'єкта до правових вимог та його волі у момент виконання дій, які передбачені правом. Додержання норм права – суб'єкт не вчиняє дій, які заборонені приписами права.

Застосування норм права як особлива форми їх реалізації.

Основні стадії процесу застосування норм права. Встановлення та аналіз фактичних обставин справи. Вибір норми права та встановлення автентичності її тексту (юридична кваліфікація). Тлумачення норми права. Застосування норми права.

Прогалини і колізії у праві та засоби їх усунення й подолання.

Тлумачення (інтерпретація) норм права

Поняття тлумачення норм права і причини, що зумовлюють його необхідність. Тлумачення сприяє правильному і однозначному розумінню та застосуванню правових приписів.

Види тлумачення норм права. Поділ за суб'єктами (або за юридичною силою результатів) тлумачення норм права. Делеговане тлумачення.

Способи тлумачення норм права. Грамотне тлумачення являє собою встановлення дійсного змісту правових норм.

Правові відносини

Поняття і ознаки правових відносин. Правовідносини – це особлива форма зв'язку між суб'єктами правовідносин через їхні взаємні права та обов'язки, які встановлюються у правових нормах.

Склад правовідносин.

Види правовідносин. Регулятивні та охоронні правовідносини, відносні та абсолютні, конституційно-правові, адміністративно – правові.

Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин.

МОДУЛЬ V. Законність та правопорядок

Нормативна, правова і правомірна поведінка. Правопорушення та юридична відповідальність

Нормативна і правова поведінка. Правомірна поведінка: поняття, ознаки, види.

Правопорушення: поняття, ознаки, види. Карне діяння як антипод правомірної поведінки. Поділ на злочини та провини (проступки).

Склад правопорушення.

Юридична відповідальність.

Обставини, що виключають притягнення до юридичної відповідальності.

Законність, правопорядок і дисципліна

Поняття, сутність і принципи законності. Умови, які сприяють повній та безперешкодній реалізації всіх правових приписів. Ефективний контроль за реалізацією приписів норм права.

Правопорядок: поняття і ознаки.

Поняття і види дисципліни. Сутність військової, фінансової, технологічної, договірної, партійної, навчальної видів дисциплін.

Правове регулювання та його механізм

Правове регулювання: поняття, предмет, способи і типи. Об'єктивні і суб'єктивні чинники щодо можливості дії права в упорядкуванні суспільних відносин несвавільні і не безмежні.

Механізм правового регулювання: поняття, елементи, стадії.

Роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання суспільних відносин.

Ефективність правового регулювання суспільних відносин. Критерії ефективності правових норм і права в цілому – міра досягнення цілей поставлених перед ними.

Теоретичні основи правового статусу особи

Зміст і співвідношення термінів «людина», «особа», «громадянин». Поняття біосоціальної істоти. Поняття «підданства». Права і обов'язки людини пов'язані із взаємовідносинами індивіда з державою.

Поняття та елементи правового статусу особи. Суб'єктивні права людини, поділ на кілька так званих «поколінь». Право на власну поведінку. Право на чужу поведінку. Право на домагання. Різниця зміст понять «суб'єктивне право» і «суб'єктивна свобода».

Соціальна і особистісна цінність суб'єктивних прав.

МОДУЛЬ VI. Проблеми теорії держави і права

Правотворчість

Правоутворення, правотворчість і нормотворчість: поняття і співвідношення. Зміст і цілі правотворчості, її призначення в суспільстві. Роль держави в утворенні правових норм. Співвідношення правотворчості і нормотворчості.

Принципи правотворчості: гуманізм, демократизм, науковість та ін. Суб'єкти правотворчості. Стадії (етапи) правотворчого процесу. Види правотворчості: відомча, делегована, санкціонована, локальна правотворчість. Забезпечення правотворчої діяльності.

Законодавчий процес

Законодавчий процес: поняття та стадії. Законодавча ініціатива. Право вето. Поняття юридичної техніки. Облік юридичних документів. Юридична термінологія і юридичні конструкції.

Аспекти співвідношення держави та політичної системи суспільства

Політична система суспільства: поняття та функції. Характеристика елементів політичної системи суспільства. Політична та державна влади в демократичній державі. Місце та роль держави в політичній системі суспільства.

Суспільна безпека та гарантії її забезпечення

Поняття суспільства та його структура. Суспільні загрози та шляхи їх подолання. Безпека суспільства та роль правоохоронних органів в її забезпеченні. Національна безпека як основа захисту суспільства та гарантії її забезпечення.

Правоохоронна система: загальнотеоретична характеристика

Правоохоронна діяльність держави: поняття та ознаки. Принципи, мета, завдання, функції правоохоронної системи. Правоохоронні органи сучасної України.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

МОДУЛЬ 1. Основні теоретичні положення предмету, методу, системи Конституційного права України

Предмет Конституційного права України. Метод правового регулювання в Конституційному праві України

Поняття, предмет правового регулювання конституційного права.

Забезпечення повновладдя народу України в політичній, соціально - економічній та соціально - культурній сферах життєдіяльності.

Фактичні відносини. Якісна характеристика держави. Визначення суб'єктів державної влади та засобів її реалізації. Взаємовідносини між органами влади, форму державно-територіального устрою.

Відносини між особою і державою – містить основоположні засади, а детальніше регламентовано галузями права.

Особливості прийомів та засобів установаження та застосування норм.

Прийоми та засоби регулюючого впливу права на суспільні відносини.

Норми конституційного права та закріплення статичної функції.

Інститути Конституційного права України. Конституційно-правові норми, їх структура, зміст, класифікація

Правовий інститут.

Інститут права. Інститут власності.

Конституційні інститути.

Особливий різновид норм системи національного права.

Особливості конституційно-правових норм.

Специфічні якості та ознаки конституційно правових норм.

Місце і роль Конституційного права України в нормативно-правовій системі України. Поняття і зміст джерел Конституційного права України

Предметна характеристика відносин, що складають предмет правового регулювання конституційного права.

Особливий вид відносин - політичні відносини.

Система джерел права.

Безпосередня реалізація національного, державного, народного суверенітету. Відносини влади.

Поняття і основні властивості Конституції України. Конституційна система. Форма і структура Конституції України

Особливий інститут правової системи держави - Конституція.
Правове верховенство по відношенню до всіх нормативних актів.
Основи законності і правопорядку в країні.
Основні принципи устрою суспільства і держави.
Фактична і юридична конституція.
Конституційний лад - фактична конституція.
Структура Конституції України.

МОДУЛЬ II. Конституційний лад України

Порядок набирання чинності Конституції України. несення змін до Конституції України

Набирання чинності Конституції України.
Правові умови точного визначення часу набрання чинності.
Суб'єкти конституційної ініціативи.
Етапи прийняття.
Винятки щодо внесення змін до Конституції України.
Висновок Конституційного Суду.
Захист від змін.

Функції Конституції України. Правова охорона Конституції України

Соціальні функції.
Правові функції.
Напрями регламентуючого впливу конституції.
Конституційний контроль.
Конституційний нагляд.
Органи та види конституційного контролю.

Роль Конституції України на сучасному етапі розвитку держави і суспільства

Елемент державно-організованого суспільства.
Інтереси держави.
Інтереси громадянського суспільства.
Єдиний орган конституційної юрисдикції.
Захист конституційного ладу.

Статус Конституційного Суду України. Повноваження, склад Конституційного Суду України

Конституційність.
Статус Конституційного Суду України. Завдання Конституційного Суду України.
Принципи діяльності Конституційного Суду України.
Порядок створення та повноваження Конституційного Суду України.
Тлумачення Конституції та законів.
Квоти щодо персонального складу та вимоги до суддів, їхній статус.
Повноваження Голови Конституційного Суду України.
Окрема думка судді Конституційного Суду України.

Поняття, принципи Конституційного ладу України

Відтворення конституційного ладу.
Принципи конституційного ладу. Суверенність. Демократизм. Гуманізм. Реальність.
Системність. Наступність.

Особливі принципи конституційного ладу.

МОДУЛЬ III. Конституційно-правовий статус особи

Поняття конституційно-правового статусу особи. Концепція прав людини і її відбиття в Конституції України

Основні елементи правового статусу особи.

Поняття свободи людини.

Права та принципи людини і громадянина

Типологія правового статусу.

Ліберальна концепція правового статусу особи, прав людини.

Концепція правового статусу відповідно до мусульманського права.

Концепції соціалістичних конституцій.

Концепції що склалися в звичаєвому праві

Система конституційних прав, свобод і обов'язків. Гарантії прав і свобод людини

Основні конституційні права.

Конституційні свободи.

Конституційний статус особистості. Принципи, гарантії.

Соціально-економічні гарантії прав громадян.

Політичні та юридичні гарантії у конституційному праві у країнах з ринковою економікою.

Гарантії реалізації та захисту прав і свобод.

Співвідношення норм міжнародного права та національного права. Поняття і зміст громадянства

Співвідношення міжнародного і внутрішнього права: вплив міжнародних норм на національне законодавство; приведення національного права у відповідність з міжнародними договорами; проблеми застосування у випадках розбіжностей з одного і того предмета регулювання.

Питання громадянства України: Конституція України; Закону України «Про громадянство» від 18.01.2001 р.; міжнародні договори.

Основоположні принципи громадянства.

Підстави і форми набуття громадянства України. Припинення громадянства України

Підстави набуття громадянства України.

Прийняття до громадянства України за клопотанням особи.

Відмова в прийнятті до громадянства України.

Набуття громадянства дітьми та дітьми віком від 15 до 18 років.

Умови припинення громадянства: - внаслідок виходу; - внаслідок втрати; - за підстав, що передбачені міжнародними договорами .

Скасування рішення про оформлення набуття громадянства.

Компетенція Президента з питань громадянства; Комісія при Президентові.

Спеціально-уповноважений орган виконавчої влади з питань громадянства та підпорядковані йому органи.

Міністерство закордонних справ, дипломатичні представництва та консульські установи.

МОДУЛЬ IV. Державний суверенітет. Виборче право

Поняття правового статусу іноземців. Статус біженців. Подвійне громадянство. Підстави його виникнення

Рівність прав іноземців, біженців, мігрантів з громадянами України.

Обмеження прав іноземців, біженців, мігрантів.

Стадії надання статусу біженців.

Втрата статусу біженця та позбавлення статусу біженця.
Права і обов'язки біженців.
Належність до громадянства двох держав.
Виникнення подвійного громадянства.
Інститут подвійного громадянства.

Поняття і зміст державного суверенітету. Форма державного устрою України

Суверенітет – необхідна політична та юридична ознака держави.
Єдність та верховенство державної влади.
Національний суверенітет.
Територіально - організаційна структура держави.
Поєднання принципу унітаризму та принципу федералізму.
Історичні передумови становлення державного устрою України.

Територіальний устрій України. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки

Крим

Система відносин між державною та територіальними складовими.
Система адміністративно-територіального устрою України.
Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим.
Законодавча, виконавча влада Автономної Республіки Крим.

Суть і зміст виборчого права. Принципи виборчого права України

Виборча система – як елемент будь-якої демократії.
Порядок формування представницьких органів держави.
Періодичність, всенародність, остаточність виборів.
Конституційно-правовий інститут виборів.

Типи виборчих систем. Організація і порядок проведення виборів в Україні. Гарантії демократизму виборчої системи. Референдум

Виборчий процес.
Призначення виборів.
Висування кандидатів.
Голосування.
Підрахунок голосів і визначення результатів виборів.
Дійсний демократизм виборчої системи.
Конституційне закріплення принципів виборчого права.
Гарантії діяльності кандидатів в депутати.
Фінансування виборів та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів.
Референдум.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

МОДУЛЬ I. Держава та право Київської Русі (VI - початок XIII ст.)

Вступ до курсу історії держави і права України. Методологія загальної теорії держави і права

Принципи та методи пізнання історико-правових явищ. Історіографія історії держави і права України. Предмет, метод та завдання курсу «Історія держави і права України».

Місце та значення історії держави і права України в системі юридичних наук. Поняття держави та права. Філософсько-правові теорії держави і права. Періодизація та історіографія держави і права України.

Джерела історії держави і права України.

Стародавні держави та право на території України в період VII ст. до н.е. – VI ст. н.е.

Скіфська держава: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права.

Міста-держави Північного Причорномор'я: причини грецької колонізації Північного Причорномор'я, організація влади у містах-державах, соціальна структура населення, джерела та основні риси права. Західні, південні та східні слов'яни. Держава антів: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права. Передумови утворення держави у східних слов'ян.

Утворення та суспільно-політичний лад Київської Русі (VI – поч. XIII ст.)

Виникнення держави і східних слов'ян. Утворення Київської держави в II пол. IX ст. Основні етапи розвитку Київської Русі. Децентралізація влади. Розпад Київської держави: причини та наслідки. Наукова неспроможність норманської теорії походження Староруської держави.

Соціальна структура руського суспільства. Правовий статус князів; бояр; духовенства; міщан. Купці і ремісники. Правовий статус залежного населення: рядовичі, закупи, ізгої, холопи, челядь.

Органи державної влади Київської Русі. Характерні риси ранньої монархії. Органи вищої влади Руської держави. Великий князь київський: порядок обрання, компетенція. Боярська дума: компетенція, склад. Народне віче: повноваження, порядок скликання.

Місцеві органи влади. Удільні князі. Представники Великого князя на місцях. Сюзеренітет-васалітет. Десяткова система управління. Двірцево-вотчина система управління. Посадники. Тіуни. Вірники. Волостелі.

Судова система Руської держави.

Збройні сили: княжа дружина, народне ополчення, наймані загони.

Джерела права та система права Руської держави

Джерела права і джерела пізнання Руської держави. Поняття джерел права і їх класифікація. Джерела пізнання права. Звичаєве право – основне джерело права Руської держави. Поняття договору та його види: міжнародні, міжкнязівські, князів з дружиною, князів з народом. Княжі устава та уроки. Юридичні грамоти. Рецепція норм візантійського права в систему права Руської держави. «Руська Правда» - писане джерело права Руської держави.

Основні риси староруського права. Право власності на землю. Зобов'язально-договірне право: види, форми договорів, способи забезпечення виконання договірних зобов'язань. Шлюбно-сімейне право: поняття родини і сім'ї. Порядок укладання шлюбу. Підстави до укладання та припинення шлюбу. Майнові та особисті права членів подружжя. Спадкове право. Церковне право.

Кримінальне право. Поняття злочину, елементи складу злочину. Види злочинів. Поняття та мета покарань. Види покарань.

Судочинство: види та стадії судових процесів. Докази. Учасники та сторони судового процесу.

Галицько-Волинська держава та право (XI ст. – друга пол. XIV ст.)

Роздроблення староруської держави на окремі князівства. Галицьке та Волинське князівства. Державний устрій: тисяцький, сотський, воєвода, двірський. Посадники. Волостелі. Староста. Судові органи.

Джерела та характерні риси права. «Руська Правда». Князівські грамоти. Міжкнязівські договори. Галицько-Волинський літопис. «Рукописання» князя Володимира Васильковича 1287 р. Уставна грамота князя Мстислава Даниловича 1289 р. Особливості правової системи.

Основні поняття теми: староруська держава, князівство, монголо-татарська навала, тисяцький, сотський, воєвода, двірський, посадники, волостелі, староста, судові органи, князівські грамоти, міжкнязівські договори, Галицько-Волинський літопис.

МОДУЛЬ II. Право України першої половини XIII - XVIII ст.

Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої

Включення українських земель та їх правовий статус в складі Великого князівства Литовського.

Інкorporація українських земель та їх правовий статус в Королівстві Польським.

Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Наслідки Берестейської церковної унії 1596 р.

Суспільний лад. Магнати. Шляхта. Етапи закріпачення селянства. «Устава на волоки» 1557 р. Характеристика та правове становище міського населення.

Органи державної влади і управління Речі Посполитої. Система вищих органів державної влади Речі Посполитої. Пани-Рада. Великий вальний сейм. Органи місцевої влади та самоврядування на українських землях у XVI-XVIII ст. Воеводи. Старости. Воеводські та повітові сеймики. Організація органів управління у містах.

Поняття та види джерел права. Звичаєве право як джерело права Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Королівські привілеї і статuti. Судебник 1468 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 р. Сеймові конституції. Церковне право. Реституція правових збірників іноземних держав в систему права Речі Посполитої. Магдебурзьке право.

Розвиток цивільного права. Поняття та види права власності. Речове і зобов'язальне право. Сімейне право. Право спадщини.

Розвиток кримінального права та процесу. Поняття злочину і покарання за кримінальним правом Речі Посполитої. Види злочинів і покарань. Порядок розгляду кримінальних справ у судах та виконання вироків.

Органи влади та управління Запорізької Січі

Передумови та причини виникнення українського козацтва. Запорізька Січ її організація та роль в історії України. Реєстрові козаки. Статті для заспокоєння руського народу 1632 р. Ординація Війська Запорізького реєстрового 1638 р.

Джерела права. Козацьке звичаєве право.

Судоустрій та порядок розгляду справ козацькими судами.

Основні поняття теми: козацтво, Запорізька Січ, реєстрові козаки, курінно-кошовий устрій, козацьке звичаєве право.

Становлення української державності в роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр.

Політична програма Б. Хмельницького. Основні етапи юридичного закріплення української національної державності під час революції. Зборівська та Білоцерківська угоди.

Приєднання України до Росії. Рішення Земського собору від 10 жовтня 1653 р. Переяславська рада 18 січня 1654 р. Правове становище Лівобережної України в складі Російської держави за Березневими статтями 1654 р.

Суспільний лад. Зміни в суспільних відносинах. Ліквідація магнатського та шляхетського землеволодінь. Послаблення феодално-кріпосницької системи. Зміцнення старшинського церковного землеволодінь.

Державний устрій. Знищення польської адміністративно-політичної системи управління. Формування Української держави. Органи центральної та місцевої влади та управління. Військова Рада. Генеральний уряд на чолі з гетьманом. Полкові і сотенні уряди. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратушні у містах.

Джерела права. Звичаєве «козацьке» право. Універсали гетьмана. Польсько-литовське законодавство. Збірники магдебурзького права.

Суспільно-політичний устрій і право на західноукраїнських землях у складі австрійської та Австро-Угорської імперії

Включення українських земель до складу Австрійської імперії. Утворення коронного краю Галичини. Революція 1848 р. та створення Головної Руської Ради у Львові. Створення Австро-Угорської монархії 1867 р.

Державний устрій. Губернатор. Галицький становий сейм 1775 р. Окружні старости. Мандатори. Намісник. Крайовий президент. Повітові старости. Громадські управи. Судово-прокурорські органи. Крайові конституції для Галичини і Буковини 1850 р.

Органи самоврядування. Галицький і Буковинський крайові сейми, порядок формування, склад і компетенція. Крайовий виділ (комітет). Повітові, міські та сільські ради. Організація управління Львова і Чернівців за статутом 1870 р.

Джерела права. Імператорські патенти. Закони рейхсрату. Цивільний кодекс 1811 р. Цивільний процесуальний кодекс 1781 і 1825 рр. Кримінальний кодекс 1787, 1803 і 1852 рр. Кримінально-процесуальний кодекс 1768, 1853 і 1873 рр. Характеристика цивільного, кримінального і процесуального права.

Суспільно-політичний лад і право України під владою іноземних держав (II пол. XVII-XVIII ст.)

Входження українських земель до складу Російської імперії.

Державний устрій. Адміністративно-територіальний поділ на полки, сотні та курені. Обмеження автономії України. Малоросійський приказ 1663 р. Перша малоросійська колегія (1722-1727 рр.). Правління гетьманського уряду (1734-1750 рр.). Полкові, сотенні та курінні органи управління. Організація судів. Відновлення гетьманства. Судова реформа 1760-1763 рр. Остаточне скасування гетьманської влади. Встановлення посади генерал-губернатора і відновлення Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорізької Січі. Поширення загальноросійської системи управління. Заснування Задунайської Січі (1775-1828 рр.).

Джерела права. Козацьке право. Акти гетьманської влади. Литовські статuti. Збірники магдебурзького права. Конституція Пилипа Орлика. Кодифікація українського права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р.

Основні риси права. Речове право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Право спадщини. Види злочинів і покарань. Процесуальне право.

Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Російської держави (XIX – поч. XX ст.)

Криза і розпад феодально-кріпосницької системи. Розвиток капіталістичних відносин. Декабристський рух в Україні. «Руська Правда» Пестеля. Передумови реформ 60-70 р. Посилення царизмом національного гніту. Валуєвський циркуляр 1863 р. Емський акт 1876 р.

Суспільний лад. Дворянство. Духовенство. Міське населення. Церковні та робочі люди. Селянство. Порядок проведення селянської реформи 1861 р. в Україні. Перетворення поміщицьких селян на «сільських обивателів». Правове становище фабрично-заводських робітників.

Державний устрій. Перетворення намісництв на губернії. Створення генерал-губернаторств. Повітовий апарат управління. Управління в містах. Скасування магдебурзького права. Земська реформа 1864 р. Запровадження земської реформи у Правобережній Україні. Судова реформа 1864 р. Реорганізація судової системи. Перебудова органів прокуратури, створення адвокатури. Міська реформа 1870 р. Військова реформа 60-70-х р. XIX ст.

Джерела права. «Зібрання малоросійських прав» 1807 р. «Звід місцевих законів західних губерній» 1837 р. «Звід законів Російської імперії» 1840 та його поширення в Україні. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. Фабричні закони. Судові статuti 1864 р. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1866 р. і 1885 р. Цивільне і кримінальне право. Посилення каральної політики царизму в Україні. Зміни в цивільному і кримінальному судочинстві.

МОДУЛЬ III. Держава та право України в 1917 – 1920 рр.

Суспільно-політичний лад і право у період відродження української держави (1917-1920 рр.): Центральна Рада

Виникнення та діяльність Центральної Ради. Універсали Центральної Ради. Проголошення УНР. Грудневий більшовицький переворот. Четвертий Універсал. Проголошення самостійності та

незалежності України. Законодавча діяльність Центральної Ради. Окупація України німцями. Розігнання Центральної Ради. Конституція УНР, її зміст та значення.

Суспільно-політичний лад і право Української Держави П. Скоропадського

Гетьманат П. Скоропадського. Закони про тимчасовий державний устрій України. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана. Підписання прелімінарного миру з Раднаркомом РРФСР.

Суспільно-політичний лад і право Директорії УНР

Утворення та органи влади Директорії. Падіння Гетьманату. Трудовий конгрес. Відновлення законів УНР. Наступ більшовиків на Україну. Утворення УРСР. Утворення центральних і місцевих органів влади і управління. Оголошення війни радянській Росії. Переговори з поляками. Варшавський договір 1920 р.

Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської народної республіки (1918-1923 рр.)

Розпад Австро-Угорщини. Створення Української Національної Ради. Листопадовий чин. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Організація і структура державного апарату. Центральні органи державної влади й управління. Національна рада. Президент. Державний секретаріат.

Місцеві органи державної влади і управління. Повітові комісари. Громадські (сільські та містечкові) комісари. Повітові національні ради. Судово-прокурорські органи. Організація збройних сил.

Об'єднання ЗУНР і УНР в єдиній соборній Українській державі. Польсько-українська війна. Дипломатична діяльність ЗУНР. Проголошення диктатури Є.Петрушевича і створення Колегії уповноважених.

Визнання Радою послів Антанти за Польщею права на окупацію Східної Галичини. Еміграційний уряд ЗУНР. Проект основ державного устрою Галицької Республіки 1921 р. Рішення Ради послів від 14 березня 1923 р. про анексію Східної Галичини Польщею. Причини падіння Західноукраїнської Народної Республіки.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНОВ

МОДУЛЬ I. Предмет, система та основні поняття курсу «організація судових та правоохоронних органів». Судова влада та органи, що її здійснюють, засади судочинства.

Судова система

Предмет, система та основні поняття курсу «Організація судових та правоохоронних органів»

Правоохоронна діяльність: поняття, сутність та основні ознаки.

Органи, що здійснюють правоохоронну діяльність, їх загальна характеристика.

Предмет дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів», її місце серед інших юридичних дисциплін.

Законодавство про діяльність суду, правоохоронних і правозахисних органів.

Судова влада та органи, що її здійснюють

Поняття судової влади та її співвідношення з іншими гілками влади.

Основні ознаки судової влади.

Суд як орган судової влади.

Поняття та ознаки правосуддя.

Засади судочинства. Судова система

Загальна характеристика та зміст основних засад судочинства України.

Засада законності. Здійснення правосуддя виключно судом. Незалежність суддів.

Державна мова судочинства. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними

засобами. Колегіальність та одноособовість розгляду справ. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Забезпечення доведеності вини.
Змагальність сторін. Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду.
Обов'язковість рішень суду. Участь народу у здійсненні правосуддя. Підтримання державного обвинувачення в суді прокурором.
Забезпечення обвинуваченому право на захист. Поняття судової системи України, її основні ознаки.

МОДУЛЬ II. Місцеві суди, статус суддів, прокуратура України, адвокатура України

Місцеві суди

Місцеві суди в судовій системі України
Правовий статус апеляційних судів.
Вищі спеціалізовані суди.
Верховний Суд України – найвищий судовий орган.

Статус суддів

Суддя - носій судової влади. Гарантії незалежності суддів. Обрання суддів і припинення їх повноважень.
Атестація та дисциплінарна відповідальність суддів.
Правовий та соціальний захист суддів.

Прокуратура України

Прокуратура в системі органів державної влади. Основні принципи організації та діяльності прокуратури.
Функції прокуратури.
Система прокуратури України.
Акти прокурорського реагування.

Адвокатура України

Поняття, засади та гарантії адвокатської діяльності.
Статус адвоката.
Процесуально – правове положення та права адвоката у кримінальному процесі.
Участь адвоката у цивільному процесі.

МОДУЛЬ III. Органи внутрішніх справ України, органи попереднього розслідування, органи та установи юстиції

Органи внутрішніх справ України

Поняття та система органів внутрішніх справ.
Поняття та ознаки поліції.
Основні засади діяльності поліції.
Структура поліції.
Обов'язки та права поліції.

Органи досудового розслідування

Засади досудового розслідування злочинів. Органи досудового слідства.
Органи дізнання.
Виявлення та розслідування злочинів

Органи та установи юстиції

Організація та завдання органів юстиції.
Функції Міністерства юстиції України.
Основні функції інших органів юстиції.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

МОДУЛЬ I. Форми та право стародавніх держав

Загальна характеристика курсу «Історія держави і права зарубіжних країн»

Предмет історії держави і права зарубіжних країн.

Методологія.

Періодизація історії держави і права зарубіжних країн.

Значення вивчення історії держави і права зарубіжних країн.

Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу. Єгипет та Вавілон

Поняття Східної та Західної традиції розвитку держави і права. Азіатський спосіб виробництва. Характерні особливості зародження та розвитку держави та права Стародавнього Сходу. Поняття античності. Характерні особливості та тенденції розвитку держави і права країн античності.

Специфічні риси політичної організації. Періодизація розвитку держави і права Стародавнього Єгипту. Розвиток землеробства, іригаційна система. Державний лад. Формування поняття “східна деспотія”. Влада фараонів. Апарат управління державою. Соціальна Структура. Характеристика правової системи. Поняття правової норми та правопорушення в Стародавньому Єгипті. Джерела – пам’ятки права Стародавнього Єгипту.

Соціально-економічний та політичний розвиток Межиріччя наприкінці III тис. до н.е. Розвиток релігії, права, писемності. Періодизація розвитку держави і права Месопотамії. Джерела – пам’ятки права Межиріччя. Правовий статус авілумів, мушкенумів, воїнів, селян та рабів. Характеристика органів державної влади. Характеристика Законнику царя Хаммурапі. Цивільне, сімейне та карне право.

Держава і право Стародавньої Індії та Китаю

Виникнення держави в Індії. Періодизація розвитку держави і права в Індії. Суспільний лад. Система варн. Державний лад. Центральне і місцеве управління. Суд і судочинство. Джерела і основні риси права.

Виникнення і розвиток держави і права в Китаї. Періодизація розвитку держави і права в Китаї. Особливості суспільного і державного ладу. Реформи, спрямовані на руйнування громади. Армія. Джерела і основні риси права.

Держава і право Стародавньої Греції

Рабовласницькі держави в Стародавній Греції.

Реформи Солон і Клісфена.

Спарта: суспільний устрій, організація влади.

Цивільно-правові інститути Стародавніх Афін і Спарти.

Джерела права. Публічне і приватне право.

Держава і право Стародавнього Риму

Рабовласницька держава в Стародавньому Римі. Правове становище населення. Реформи Сервія Туллія. Утворення аристократичної республіки.

Демократичні засади республіканського ладу.

Падіння республіки і перехід до імперії. Падіння імперії. Римське рабовласницьке право, етапи його розвитку. Джерела права. Публічне і приватне право.

Держава та право Візантійської імперії

Державність візантійської імперії. Адміністративна система. Бюрократична система Візантії. Місцеве та військове управління. Взаємодія держави та церкви. Еволюція соціально-правового ладу. Соціальна структура. Особливості візантійського феодалізму. Судово-правова система.

МОДУЛЬ II. Феодальні держави і право

Загальна характеристика держави і права феодального періоду. Держава і право франків.

Поняття феодалізму. Відносини сюзеренітету-васалітету. Формування основи феодального господарства – манора. Основні етапи розвитку феодальних держав. Суспільний лад у феодальних державах. Роль церкви у формуванні держави і права. Папська революція, її зміст та роль в розвитку й формуванні західної традиції права та держави. Характерні особливості розвитку середньовічного права. Види середньовічного права: королівське, феодальне, маноріальне, міське, торгівельне, цехово-гільдійське, церковне. Виникнення університетів та рецепція римського права.

Основні етапи виникнення і розвитку франкської держави і права. Формування державного апарату. Влада франкських королів. Основні положення реформи Карла Мартелла (715–741 рр.). Утворення Франкської імперії. Суспільний лад франкської держави. Джерела права. Перехід від варварських до феодальних правових звичаїв. Вплив римського права. Основні риси права.

Держава і право Франції періоду Середньовіччя

Утворення станово-представницької монархії у Франції. Генеральні та провінціальні Штати. Посилення королівської влади. Центральне та місцеве управління. Судова система.

Французький класичний абсолютизм. Ліквідація станово-представницьких органів та посилення необмеженої королівської влади. Розвиток права. Кримінальне право. Судочинство.

Становлення Французького королівства. Становлення королівської адміністрації. Реформи Людовіка IX. Робота Генеральних Штатів. Централізація влади та держави. Регулярна монархія.

Держава і право Англії та Німеччини періоду Середньовіччя

Станово-представницька монархія. В Англії. Виникнення і розвиток парламенту. Зародження парламентаризму. Центральні органи влади та місцеве самоуправління. Розвиток права. «Загальне право». Статутне право.

Особливості англійського абсолютизму. Королівська влада і парламент. Центральні органи влади. Держава і церква. Місцеве управління. Судова система. Розвиток права. Кримінальне право. «Криваве законодавство». Судовий процес.

Особливості утворення і розвитку німецької феодальної держави і права. Основні тенденції їх розвитку. Періодизація розвитку держави і права в Німеччині. Становлення і розвиток ранньофеодальної держави в Німеччині (X–XII ст.) Територіальна роздробленість та розвиток автономних німецьких князівств-держав (XIII – кінець XVIII ст.). Особливості абсолютизму в Німеччині. Особливості станової структури. Регулювання поземельних, майнових, шлюбно-сімейних відносин. Система кримінального права. «Саксонське Зерцало», «Кароліна», «Золота Булла». Міське право.

Держава і право Арабського Халіфату

Передумови, виникнення і розвиток Арабського Халіфату. Особливості суспільного і державного ладу Арабського Халіфату. Судова система. Джерела мусульманського права. Система мусульманського права.

Японське середньовічне право

Виникнення і розвиток Держави та права Японії. Суспільний лад середньовічної Японії. Кодекс Тайхо-ріцуре. Судова система. Сімейно-шлюбні відносини. Адміністративне та кримінальне право середньовічної Японії.

МОДУЛЬ III. Виникнення та розвиток буржуазної держави і права

Загальна характеристика держави і права буржуазного періоду Держава і право Англії нового періоду

Буржуазна революція XVII ст. і утворення буржуазної держави. Зміни у формі держави. Найважливіші акти «Довгого парламенту». Парламентська боротьба з абсолютизмом. Встановлення республіки. Протекторат Кромвеля. «Знаряддя управління».

Реставрація монархії. Зародження політичних партій. «Хебеас корпус акт». «Білль про права». «Акт про престолонаслідування». Формування англійської конституційної монархії, закріплення принципів англійського конституційного права.

Розвиток англійського парламентаризму у XVIII-XIX ст.

Утвердження двопартійної системи.

Держава і право США нового періоду

Війна за незалежність та утворення США. «Декларація незалежності». Прийняття конституцій в штатах. «Статті конференції».

Конституція США та створення федерації. Система «стримувань та противаг» трьох гілок влади. Перший цикл конституційних поправок («Білль про права»).

Створення федерального державного апарату. Двопартійна система. Територіальне розширення США.

Громадянська війна між Північчю і Півднем та її вплив на державно-правовий розвиток США.

Основи державної організації. Конгрес. Виконавча влада. Судова система.

Держава і право Франції нового періоду

Буржуазна революція та утворення буржуазної держави у Франції. «Декларація прав людини і громадянина» 1789 р. Проголошення важливих принципів буржуазної держави і права.

Конституція 1791 р. та оформлення конституційної монархії.

Перша республіка у Франції.

Якобінська диктатура. «Декларація прав людини і громадянина» 1793 р. Державний лад якобінської диктатури.

Термідоріанська реакція. Конституція 1795 р.

Переворот Наполеона Бонапарта і Конституція 1799 р. Державний лад період консульства.

Перша імперія. Централізація і бюрократизація державного апарату.

Державна організація легітимної монархії.

Друга республіка і Конституція 1848 р. Державний лад Другої республіки.

Друга імперія. Конституція 1852 р.

Паризька Комуна, її державний лад. Законодавство Паризької Комуни.

Третя республіка. Конституційні закони 1875 р.

Еволюція французького парламентаризму.

Кодифікація права. Цивільний кодекс. Наполеон – класичний кодекс буржуазного права. Кримінальний та кримінально-процесуальний кодекси.

Держава і право Німеччини та Японії нового періоду

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Реформи в Пруссії. Вплив революції 1848 р. на розвиток німецьких держав. Північнونیмецький союз. Утворення імперії. Конституція 1871 р. Державний лад Німеччини у кінці XIX – на початку XX ст. Джерела та

основні риси права Німеччини нового періоду.

Австрійська імперія та реформи Габсбургів.

Особливості існування Японії в Середньовіччі. Причини та наслідки «закриття Японії». Суспільний та державний лад Японії до середини XIX ст. Передумови революції в Японії. Революція Мейдзи. Реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця XIX – на початку XX ст. Особливості формування японського права.

МОДУЛЬ IV. Держава і право слов'янських народів, Росії, СРСР.

Становлення права слов'янських народів

Загальна характеристика правових традицій слов'янських народів. Польське право. Чеське земельне право. Законник Стефана Душана. Кримінальне право. Правова ситема Славонії та Сербії.

Держава і право Московії періоду Середньовіччя

Утворення Московської централізованої держави. Земські собори. Розвиток приказної системи. Місцеві органи управління. Запровадження губернського та земського самоуправління.

Джерела права. Перші загальноросійські судебники 1497 і 1550 рр. Реформа Івана IV. «Соборное уложеніє». 1649 р. та його загальна характеристика

Абсолютна монархія в Росії. Особливості суспільного устрою. Станові реформи Петра I. «Жалувані грамоти дворянству та містам».

Розвиток права. Кримінальне право за «Артикулами військовими з коротким тлумаченням».

Держава і право Російської імперії другої половини XIX – початку XX ст.

Загальна характеристика буржуазних реформ 60-х – 70-х рр. Підготовка і проведення селянської реформи 1861 р. Зміни в соціальному устрої.

Державний лад. Запровадження місцевого та земського самоврядування (земська та міська реформи), його демократичний зміст.

Судова реформа. Система судових органів.

Контрреформи 80-90-х рр. Запровадження інституту земських дільничих начальників. Положення про губернські та повітові земські установи 1890 р. Міське положення 1892 р.

Розвиток права. Цивільне право. Кримінальне право. Судовий процес.

Аграрне законодавство Столипіна.

Зміни в державному ладі. Маніфест від 17 жовтня 1905 р. Зародження парламентаризму.

Основні закони 1905 р. Царська влада. Державна дума та Державна рада, їх взаємодія.

Державний переворот 3 червня 1907 р. Режим виключного становища і надзвичайної охорони. Посилення поліції. Охоронні відділення.

Формування основ радянського права в 20-30 рр.

Повалення Тимчасового уряду. Створення Ради Народних Комісарів.

Розпуск Установчих зборів. Створення радянського державного апарату. «Декларація прав трудящого і експлуатованого народу».

Встановлення радянської влади на місцях. Розгром опозиційних партій і оформлення однопартійної системи.

Державне будівництво. «Декларація прав народів Росії». Утворення Російської Федерації.

Розробка, прийняття та загальна характеристика Конституції РСФРР 1918 року.

Виникнення основ радянського права. Цивільне право. Державна та кооперативна власність. Муніципалізація житлового фонду. Формування права особистої власності громадян.

Формування принципів радянського сімейного права. Перший кодекс РРФСР. Соціальне законодавство.

Формування основ кримінального права, основних принципів судочинства. Декрет про

червоний терор.

Громадянська війна та її вплив на перебудову більшовицького державного апарату.

Політика воєнного комунізму.

Згортання цивільно-правових і розширення воєнно-адміністративних методів керівництва економікою. ВРНГ і створення централізованої системи управління.

Розвиток права. Початок кодифікації радянського законодавства. Сімейне, трудове, земельне право. Кримінальне право.

Розвиток федеративних взаємовідносин радянських республік.

Розробка і прийняття першої Конституції СРСР 1924 р. Створення органів державної влади і управління.

Судова система. Організація прокуратури. Утворення адвокатури.

Кодифікаційна робота та формування системи нового законодавства. Кодифікація 20-х років. Утвердження командно-адміністративної системи управління.

Основні зміни держави і права в роки II світової війни

Розвиток радянського права в 30-ті рр.

Конституція СРСР 1936 р.

Перебудова органів державної влади і управління.

Надзвичайне законодавство. Обмеження громадських прав.

Радянсько-німецькі договори 1939 р. та їх наслідки.

Зміни кордонів СРСР.

Велика Вітчизняна війна і перебудова державного апарату.

Особливості розвитку права в роки війни.

Кінець другої світової війни.

Повоєнний розвиток СРСР. Розпад СРСР.

Реорганізація правоохоронних органів в 50-60-ті рр. Початок реабілітації незаконно репресованих. Ліквідація позасудових органів.

Зміни в судовій системі. Основи судового устрою СРСР (1958 р.).

Розбіжності між Конституцією, законами та реальною практикою партійного і державного життя. Викривлення в національно-державному будівництві.

Основні напрямки в розвитку права в післявоєнний період.

Кодифікація законодавства. Прийняття основ законодавства СРСР і союзних республік в галузях кримінального, трудового, шлюбно-сімейного, земельного та ін. права. Конституція СРСР 1977 року.

Зміни в державному ладі СРСР в роки “перебудови”. Спроба підготовки та затвердження нового союзного договору. Децентралізаційні тенденції в національно-державному будівництві. Серпневий путч 1991 року.

МОДУЛЬ V. Розвиток держави і права країн світу в XX ст.

Держава та право Німеччини, та Японії новітнього періоду

Причини буржуазно-демократичної революції 1918 р. у Німеччині. Утворення Веймарської республіки. Веймарська конституція 1919 р. Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини приходу до влади німецького фашизму.

Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Законодавство фашистської Німеччини.

Утворення ФРН і НДР. Конституція ФРН 1949 р. Державний лад ФРН у другій половині XX ст.

Соціальна структура суспільства. Соціальне законодавство ФРН. Об'єднання Німеччини у 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці XX – на початку XXI ст.

Крах фашистської держави у Німеччині. Утворення ФРН та її Конституція 1949 р. Утворення єдиної німецької держави у 1990 р. Німецький націонал - соціалізм. Японський мілітаризм – східна різновидність фашизму. Проголошення республіки. Конституція 1947 року.

Післявоєнний розвиток Японії. Конституція 1947 р. Основні зміни в праві провідних світових держав.

Держава та право США новітнього періоду

Посилення президентської влади в США. Централізація державного апарату. «Новий курс» Ф. Рузвельта. Розвиток карального апарату. Поправки до Конституції США.

Держава та право Англії новітнього періоду

Особливості державного розвитку Англії у міжвоєнний період. Вестмінстерський статут 1931 р. Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії на протязі другої половини ХХ ст. Характерні риси англійської парламентської демократії. Джерела та основні риси права Англії. Соціальне законодавство. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Держава та право Франції новітнього періоду

Державний лад Третьої республіки у міжвоєнний період. Конституція 1946 р. Державний лад Четвертої республіки. Причини її ліквідації і прийняття Конституції 1958 р. Державний устрій П'ятої республіки. Зростання соціального напруження в 60-х роках. Зміни у соціальній структурі Франції. Французька правова система у другій половині ХХ ст. Основні напрями державно-правового розвитку Франції у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА

МОДУЛЬ I. Історія та рецепції римського права

Вступ. Предмет і система ОРЦП

Вступ. Предмет курсу "Основи римського приватного права". Етапи розвитку римського приватного права та їхня характеристика. Критерії поділу римського права на приватне і публічне. Основні системи римського приватного права: *jus civile*, *jus gentium*, *jus praetorium* та їхня характеристика. Рецепція римського приватного права та його роль у розвитку права наступних суспільних формацій. Значення вивчення римського приватного права.

Джерела римського права

Пізнання джерел римського приватного права. Форми права у Римській державі. Звичай, звичаєве право. Закон. Імператорські конституції та їх види. Преторський едикт та його кодифікація. Форми діяльності римських юристів. Кодифікація Юстиніана та її значення.

Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право

Поняття особи (суб'єкта права) в римському приватному праві. Правоздатність і дієздатність. Їх види. Чинники, які впливають на зміну правоздатності та дієздатності. Поділ людей в Римі та їхнє правове становище. Опіка та піклування. Поняття юридичної особи (*universitas*). Виникнення та припинення юридичної особи. Види юридичних осіб.

Поняття сім'ї. Агнатичне і когнатичне споріднення. Лінії та ступені споріднення. Види шлюбу в Римі. Конкубінат. Умови та порядок укладення шлюбу. Способи припинення шлюбу. Особисті та майнові відносини між подружжям у шлюбі. Батьківська влада та її припинення. Узаконення та усиновлення. Взаємовідносини батьків і дітей (особисті та майнові).

Позови

Досудові способи захисту порушених прав. Стадії римського цивільного процесу. Види процесу: легісакційний, формулярний, екстраординарний. Судочинство (судді і суди) в Римі. Представники в суді. Виконання судового рішення. Особливі засоби преторського захисту порушених

прав. Поняття та види позовів. Позовна давність. Поняття, переривання та зупинення строку позовної давності.

Досудові способи захисту порушених прав. Стадії римського цивільного процесу. Види процесу: легісакційний, формулярний, екстраординарний. Судочинство (судді і суди) в Римі. Представники в суді. Виконання судового рішення. Особливі засоби преторського захисту порушених прав. Поняття та види позовів. Позовна давність. Поняття, переривання та зупинення строку позовної давності.

МОДУЛЬ II. Речове та зобов'язальне право

Речі та їх класифікація. Право власності

Поділ майнових прав на речеві і зобов'язальні. Поняття та класифікація речей у римському приватному праві. Поняття та види плодів. Поняття володіння. Розмежування володіння і держання. Corpus possessionis та animus possessionis. Види володіння. Захист володіння. Похідні володільці.

Поняття права власності. Власність і володіння. Обмеження права власності. Види права власності. Поняття преторської (бонітарної) власності. Способи набуття права власності. Поняття права спільної власності. Повноваження співвласників. Позови, якими захищалося право власності та їх характеристика. Поняття та види прав на чужі речі. Поняття та види сервітутів. Емфітевзис та суперфіцій. Поняття та види застави.

Зобов'язальне право

Поняття і підстави виникнення зобов'язання. Види зобов'язань. Сторони в зобов'язанні. Заміна сторін. Виконання зобов'язання. Наслідки невиконання зобов'язання. Засоби забезпечення виконання зобов'язання. Поняття і види вини. Відповідальність за чужу вину. Поняття шкоди в римському праві. Зобов'язання ніби з договору, з делікту та ніби з делікту.

Контракт. Договори як види зобов'язань

Поняття договору (контракти і пакти). Структура договору. Класифікація договорів. Порядок укладення договору. Оферта і акцепт. Сіналагматичний договір. Умови дійсності договору в римському праві. Випадки визнання договору недійсним. Укладення договорів за допомогою представника.

Позадоговорні зобов'язання. Спадкове право

Римська система контрактів. Відмінності між контрактами і пактами. Поняття та види пактів. Безіменні контракти і причина їхньої появи у римському праві. Особливості та види вербальних і літеральних договорів. Реальні договори. Відмінність між договорами позики і позички. Відмінність між договорами поклажі і позички. Особливості та види консенсуальних договорів. Визначення договору купівлі - продажу. Елементи договору купівлі-продажу. Евікція речі та її юридичні наслідки. Види найму в римському праві. Піднайм: умови і наслідки його застосування. Відмінності між договорами найму особистих послуг та підряду. Відповідальність за ризик випадкової загибелі речі за договором підряду. Особливості договорів доручення і товариства.

Поняття спадкового права. Види і форми спадкування в римському праві. Спадкування за заповітом. Умови дійсності заповіту. Поняття обов'язкової частки. Коло осіб, яким належала ця частка. Спадкування за законом (в квіритському праві, в преторському праві, за імператорським законодавством до Юстиніана, за законодавством Юстиніана). Спадкове представництво. Спадкова трансмісія. Прийняття спадщини. Права і обов'язки спадкоємців. Відповідальність спадкоємця за борги спадкодавця. Спадкова субституція та її види. Легат. Фідеїкоміс.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

МОДУЛЬ I. Поняття сучасного міжнародного права

Поняття і особливості міжнародного права

Поняття і визначення міжнародного права. Міжнародне право як особлива система права. Основні особливості сучасного міжнародного права порівняно з національним. Міжнародне публічне і міжнародне приватне право, їх співвідношення. Функції міжнародного права.

Особливості міжнародного права. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Дуалістична та моністична теорії. Проблема гармонізації національного і міжнародного права. Міжнародне право про взаємодію з національним правом. Національне право про взаємодію з міжнародним правом. Міжнародне і конституційне право.

Міжнародне право та міжнародна система. Основні риси сучасного міжнародного права.

Міжнародне публічне і міжнародне приватне право. Система сучасного міжнародного права, її складові. Інститути та галузі міжнародного права.

Норми і джерела міжнародного права

Поняття норми міжнародного права. Структура норм міжнародного права.

Види міжнародно-правових норм.

Джерела міжнародного права. Договір і звичай — основні джерела міжнародного права. Інші види джерел міжнародного права: акти міжнародних організацій, доктрина міжнародного права, загальні принципи права, міжнародні судові рішення — їх роль і місце в системі джерел міжнародного права. Кодифікація міжнародного права.

Договір і звичай — основні джерела міжнародного права. Допоміжні джерела міжнародного права.

Основні принципи міжнародного публічного права

Юридична природа основних принципів міжнародного права.

Принцип суверенної рівності держав.

Принцип незастосування сили або погрози силою.

Принцип територіальної цілісності держав.

Принцип непорушності (недоторканності) державних кордонів.

Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.

Принцип невтручання у внутрішні справи.

Принцип поваги прав людини.

Принцип рівноправності та самовизначення народів і націй.

Принцип міжнародного співробітництва.

Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Суб'єкти міжнародного права

Поняття і властивості суб'єкта міжнародного права.

Види суб'єктів міжнародного права.

Держави — основні суб'єкти міжнародного права. Поняття держави в міжнародному праві. Основні права й обов'язки держави в міжнародному спілкуванні. Державний суверенітет та його міжнародно-правове значення. Види держав.

Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, що борються за національне визволення.

Правосуб'єктність міжнародних організацій. Нетипові суб'єкти міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень.

Проблема інших суб'єктів міжнародного права. Питання про міжнародну правосуб'єктність індивіда. Транснаціональні корпорації.

Обмеження міжнародної правосуб'єктності і міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень.

МОДУЛЬ II. Право міжнародних договорів

Визнання у міжнародному праві

Поняття визнання. Форми визнання. Види визнання. Міжнародно-правове визнання. Конститутивна та декларативна теорії визнання. Процесуальні форми визнання держав. Визнання держав. Визнання урядів. Інші види визнання.

Правонаступництво у міжнародному праві

Поняття і види міжнародного правонаступництва. Основні принципи правонаступництва суб'єктів міжнародного права. Правонаступництво щодо договорів. Правонаступництво щодо державної власності. Правонаступництво щодо державних архівів та державних боргів.

Правонаступництво України в зв'язку з припиненням існування СРСР.

Відповідальність і санкції у міжнародному праві

Поняття і юридична природа міжнародно-правової відповідальності, її передумови, принципи, завдання. Зміст міжнародно-правової відповідальності.

Підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття та ознаки міжнародного правопорушення. Міжнародні злочини і міжнародні правопорушення.

Види міжнародних правопорушень.

Види і форми відповідальності.

Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності, держава як головний її суб'єкт. Особливості міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій.

Об'єкт міжнародно-правової відповідальності. Матеріальна та політична відповідальність. Інститут об'єктивної відповідальності держав. Сатисфакція, репресалія, реторсія, санкція, репарація, реституція, субституція. Залежність обсягу і виду відповідальності від характеру та наслідків правопорушення.

Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність. Міжнародна кримінальна відповідальність. Нюрнберзький і Токійський міжнародні військові трибунали.

Право міжнародних договорів

Поняття права міжнародних договорів. Міжнародний договір і внутрішньодержавний закон. Законодавство України про міжнародні договори та їх дію на території України. Кодифікація права міжнародних договорів.

Поняття та юридична природа міжнародного договору. Види міжнародних договорів.

Класифікація міжнародних договорів. Сторони в договорах. Право на участь у договорах. Органи держави, які уповноважені на укладення міжнародних договорів.

Процес укладення міжнародних договорів. Порядок і стадії укладання міжнародних договорів. Застереження. Предмет договору. Критерії його правомірності. Протиправні міжнародні договори.

Форма та структура міжнародних договорів. Найменування та мова міжнародних договорів. Дія договорів, набрання чинності, строк дії. Застосування і тлумачення договорів. Види тлумачення.

Недійсність договорів. Припинення чи призупинення дії договорів. Внесення змін до договорів.

Забезпечення виконання міжнародних договорів.

Законодавство України про міжнародні договори.

МОДУЛЬ III. Міжнародне гуманітарне право

Право міжнародних організацій

Поняття та розвиток права міжнародних організацій. Його характерні риси і сучасна система. Історичні аспекти створення міжнародних організацій.

Поняття і види міжнародних організацій.

Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації та державний суверенітет. Основні особливості правосуб'єктності міжнародних організацій.

Сучасна система міжнародних організацій. Їх типи і види. Класифікація міжнародних організацій (міжурядових). Функції міжнародних організацій. Членство в міжнародних організаціях. Органи міжнародних організацій.

Правосуб'єктність міжнародних організацій.

Організація Об'єднаних Націй (ООН). Історія створення і правова природа ООН. Мета, завдання та принципи ООН. Умови членства в ООН. Структура ООН. Генеральна Асамблея. Рада Безпеки. Інші головні органи.

Спеціалізовані установи ООН: загальна характеристика, цілі, склад, структура, основні принципи і напрями діяльності.

Регіональні міжнародні організації і їх правова природа.

Міжнародні конференції: статус і функції, правила процедури. Механізм прийняття рішень. Постійні міжнародні органи.

Права людини і міжнародне право

Поняття міжнародного права прав людини, його система. Поняття прав людини. Проблема міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб.

Основні міжнародно-правові акти про права людини.

Класифікація міжнародних актів про права людини.

Значення міжнародного захисту прав людини для сучасних міжнародних відносин. Становлення та розвиток міжнародного захисту прав людини як галузі міжнародного права. Громадянські та політичні права. Економічні, соціальні та культурні права. Колективні права.

Міжнародне співробітництво в заохоченні та розвитку поваги до прав людини. Основні міжнародно-правові акти про права людини. Загальна декларація прав людини 1948 р. Пакт про громадянські та політичні права 1966 р. Пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. Класифікація міжнародних актів про права людини. Пріоритетний характер норм про права людини в системах міжнародного та внутрішньодержавного права сучасності.

Міжнародні органи із захисту прав людини.

Міжнародні акти про права людини і законодавство України.

Особливості міжнародного захисту прав людини як галузі міжнародного права. Галузеві принципи міжнародного захисту прав людини.

Механізми міжнародного співробітництва у сфері прав людини. Комісія ООН з прав людини. Роль спеціалізованих установ ООН, зокрема МОП, ВООЗ, ЮНЕСКО.

Експертні органи, створені на основі універсальних договорів у сфері прав людини.

Регіональне співробітництво з питань прав людини. Рада Європи. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р. та протоколи до неї. Конвенція СНД про права і основні свободи людини від 26 травня 1995 р.

Механізми міжнародного контролю за дотриманням прав людини. Процедура розгляду індивідуальних петицій. Верховний комісар ООН з прав людини. Європейський суд з прав людини. Контрольні механізми в межах ОБСЄ.

Міжнародна боротьба із злочинністю

Поняття міжнародної боротьби із злочинністю. Форми співробітництва держав у боротьбі із злочинами міжнародного характеру. Конгреси ООН стосовно попередження злочинності та поведження із правопорушниками. Боротьба з рабством, работоргівлею та іншими формами торгівлі людьми. Боротьба з міжнародним тероризмом. Боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин. Фальшивомонетництво (підробка грошових знаків). Екстрадиція правопорушників. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол).

Міжнародно-правові питання громадянства

Поняття населення і регламентація його становища. Склад населення держави. Спеціальні категорії населення в міжнародному праві.

Громадянство та його значення для міжнародного права. Правове регулювання громадянства. Право на дипломатичний захист. Способи набуття громадянства. Філіація та натуралізація. Трансферт та оптація. Припинення громадянства. Громадянство України.

Подвійне громадянство: правове становище біпатридів. Засоби вирішення проблеми апатридів у міжнародних відносинах.

Поняття “іноземні громадяни” і “іноземці”. Правовий режим іноземців та його види. Характерні особливості правового становища іноземців.

Право притулку: поняття та основні риси цього інституту. Територіальні та дипломатичні притулки. Юридичні засади права притулку.

Правовий статус біженців і переміщених осіб. Міжнародно-правові норми та міжнародні органи у справах біженців та переміщених осіб.

Територія у міжнародному праві

Поняття та види території за міжнародним правом: державна, з міжнародним, змішаним та особливим режимами.

Державна територія. Юридична природа державної території і її склад. Теорії юридичної природи державної території. Суходіл, водний простір, надра, повітряний простір.

Територіальне верховенство держави — органічне поєднання засад володіння, володарювання та управління щодо території як невід’ємної ознаки держави, матеріальної бази її існування. Цілісність державної території як принцип міжнародного права. Способи придбання державної території.

Розмежування сфери дії територіального верховенства держав. Державні кордони, їх правовий режим. Види державних кордонів: орографічні, геометричні, астрономічні. Засоби визначення, встановлення та перевірки кордонів. Делімітація. Демаркація. Редемаркація.

Непорушність державних кордонів. Спори і суперечки з приводу кордонів. Міжнародно-правові підстави для зміни державних кордонів.

Міжнародна (недержавна) територія.

Міжнародні ріки і їх правовий режим. Міжнародно-правовий режим річки Дунай.

Території під особливим правовим режимом. Нейтралізовані та демілітаризовані території. Без’ядерні зони — політичні та правові аспекти.

Правові режими Арктики та Антарктики. Кордони району. Вашингтонський договір про Антарктиду й головні риси встановленого ним режиму.

Дипломатичне і консульське право

Право зовнішніх зносин.

Поняття права зовнішніх зносин. Об’єкт і суб’єкт цього права, його джерела та система. Зовнішні зносини України, її законодавство з питань дипломатичних і консульських відносин.

Органи зовнішніх зносин держав і їх система. Внутрішньодержавні та зарубіжні, постійні та тимчасові органи зовнішніх зносин.

Поняття дипломатичного і консульського права та їхні джерела.

Дипломатичне право, його загальна характеристика. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Початок і закінчення дипломатичного представництва. Види дипломатичних представництв, їх персонал, структура. Органи зовнішніх зносин держави.

Торговельні представництва. Функції дипломатичних представництв. Класи і ранги дипломатів. Дипломатичний корпус, його функції. Дипломатичні привілеї та імунітети.

Право спеціальних місій. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. Види, функції спеціальних місій. Привілеї та імунітети спеціальних комісій. Дипломатичні представництва.

Глава і персонал дипломатичного представництва.

Дипломатичне право міжнародних організацій. Постійні представництва держав при міжнародних організаціях. Делегації і спостерігачі держав на міжнародних конференціях. Привілеї та імунітети міжнародних організацій та їх персоналу.

Дипломатичні привілеї та імунітети.

Поняття консульського права, його джерела. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Консульські відносини. Організація консульських установ. Штатні та нештатні (почесні) консули. Класи консульських установ. Консульський округ. Консульський корпус. Функції консульських установ. Консульські привілеї та імунітети.

МОДУЛЬ IV. Міжнародні спори і їх вирішення

Міжнародне морське право

Поняття, просторова дія та джерела міжнародного морського права. Кодифікація міжнародного морського права. Конференції ООН з морського права.

Класифікація морських просторів.

Внутрішні морські води і їх правовий режим. Закриті та відкриті для заходження іноземних суден морські порти. Національне законодавство і міжнародне право про їх правовий статус.

Правовий режим територіального моря. Право мирного проходження — міжнародне право та законодавство прибережної держави щодо цього.

Прилеглі зони, їх види і правовий режим згідно з конвенціями 1958 та 1982 р. Суверенні права прибережної держави у прилеглих зонах.

Континентальний шельф. Виключна економічна зона, її правовий статус. Конвенція ООН з морського права 1982 р. про права і обов'язки інших держав у виключній економічній зоні.

Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Принцип свободи відкритого моря і його складові. Принцип виключної юрисдикції держави прапора судна у відкритому морі. Імунітет військових кораблів у відкритому морі.

Міжнародний район морського дна і його режим за конвенцією ООН 1982 р. Концепція спільної спадщини людства щодо нього. Міжнародний орган з морського дна.

Міжнародні канали.

Міжнародне право в період збройних конфліктів

Міжнародне право в період збройних конфліктів — галузь міжнародного права.

Поняття і джерела міжнародного гуманітарного права. Сфера дії гуманітарного права. Основні інститути міжнародного гуманітарного права.

Збройні конфлікти в сучасному світі та види збройних конфліктів.

Міжнародні збройні конфлікти і збройні конфлікти міжнародного характеру — критерії їх розмежування.

Принципи гуманізації збройних конфліктів як концентроване відображення завдань міжнародного права в умовах збройної боротьби в усіх її проявах. Складові цього принципу: неприпустимість застосування варварських і нелюдських засобів ведення збройної боротьби; чесність і добросовісність у виборі методів, які використовуються під час військових дій; відповідальність учасників збройних конфліктів за військові злочини.

Учасники збройних конфліктів. Комбатанти, їх права й обов'язки. Некомбатанти, їх права й обов'язки. Міжнародно-правовий статус медичного та духовного персоналу збройних сил воюючих сторін. Поводження з найманцями, шпигунами, вивідувачами.

Початок війни і його правові наслідки. Юридична кваліфікація факту оголошення чи неоголошення війни при вже розпочатих військових діях. Стан війни і доля дипломатичних і консульських відносин, договірних зв'язків. Театр війни. Нейтралізовані та демілітаризовані території.

Обмеження засобів і методів ведення війни. Ведення морської війни.

Закони та звичаї війни. Заборонені засоби і методи ведення війни.

Захист жертв війни. Військовополонені. Режим військового полону. Міжнародно-правові акти, які його визначають. Коло осіб, які користуються статусом військовополонених. Режим поранених і хворих зі складу збройних сил у суходільній і морській війнах.

Режим військової окупації. Правове становище населення окупованої території. Рух опору на окупованій території.

Поняття нейтралітету. Нейтралітет у суходільній війні. Нейтралітет і військові дії на морі, у повітряному просторі.

Міжнародно-правове регулювання завершення військових дій і стану війни.

Міжнародне гуманітарне право і миротворчі сили ООН.

Забезпечення норм міжнародного гуманітарного права.

Міжнародне повітряне і космічне право

Поняття та джерела міжнародного повітряного права. Основні принципи міжнародного повітряного права. Правовий статус повітряного простору над територією держави і територією загального користування держав. Юрисдикція держави у своєму повітряному просторі.

Міжнародні польоти та їхнє правове регулювання. Свобода польотів у міжнародному повітряному просторі. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Міжнародні авіаційні організації. Відповідальність у міжнародному повітряному праві.

Міжнародне космічне право та його джерела. Міжнародно-правова регламентація умов космічної діяльності. Основні принципи космічної діяльності. Правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція “загальної спадщини людства” у космічному праві. Правовий статус космічних об’єктів. Правовий статус космічних апаратів та їх екіпажів. Права й обов’язки держав при здійсненні космічної діяльності. Міжнародно-правові обмеження військового використання космосу. Міжнародні космічні організації. Особливості міжнародно-правової відповідальності в космічному праві.

Мирні способи вирішення міжнародних спорів

Поняття міжнародного спору. Засоби вирішення міжнародних спорів. Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Основні міжнародно-правові акти, які відображають його зміст.

Поняття та джерела права мирного вирішення міжнародних спорів. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів їх вирішення. Міжнародні спори політичного і юридичного характеру та відповідні засоби їх вирішення.

Безпосередні переговори, посередництво, добрі послуги.

Безпосередні переговори як головний початковий засіб вирішення міжнародних спорів. Переговори на вищому рівні і на міжнародних конференціях. Консультація як особлива форма переговорів.

Добрі послуги та посередництво, спільне і відмінне між ними.

Міжнародна слідча процедура. Узгоджувальні комісії. Порядок їх формування, порядок прийняття рішень. Міжнародні угоди про примирчу процедуру.

Судові засоби, їх загальна характеристика.

Міжнародна процедура з примирення. Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Постійна палата Третейського суду в Гаазі. Арбітражна процедура і правила арбітражного процесу. Розв’язання спорів у міжнародних організаціях.

Міжнародний суд ООН. Юрисдикція, рішення, консультативні висновки і постанови Міжнародного суду ООН.

Вирішення спорів міжнародними організаціями ООН. Суд Європейського Союзу. Європейський суд з прав людини.

ЛОГІКА

МОДУЛЬ I. Логіка: історія, методологія, основні поняття та закони

Предмет, метод і значення логіки

Загальна характеристика процесу пізнання. Чуттєва та логічна (раціональна) сходинки пізнання.

Мислення, дві його сторони – предметний зміст та внутрішня структура.

Логіка мислення. Обумовленість логіки мислення логікою речей та логікою праці.

Мислення й мова. Природні й штучні мови. Основні аспекти мови: семантика, син тактика, прагматика.

Логічна форма як засіб зв’язку елементів думки між собою. Поняття, судження та умовиводи як вираження в живій мові форм мислення.

Особливості логічної форми: об'єктивність, всезагальність, загальнолюдський характер та нормативність. Істинність та логічна правильність мислення.

Мислення як об'єкт вивчення формальної логіки. Предмет формальної логіки – форми і закони правильного мислення, методи та способи вивідного знання.

Особливості формальної логіки: вивчення загального, структурно – типового способу зв'язку елементів змісту думки, абстрагування від предметного змісту думки. Задачі формальної логіки. Обмеженість предмета формальної логіки.

Логіка і філософія. Співвідношення логіки формальної та діалектичної. Логіка та інші науки про мислення. Логіка і психологія. Логіка і право.

Виникнення логіки як науки, основні етапи її розвитку. Основна логічна проблематика Стародавньої Індії. Характерні особливості логіки Стародавнього Китаю. Проблеми теорії пізнання та логіки у Стародавній Греції. Особливості схоластичної логіки.

Сучасна формальна логіка – другий етап у розвитку логіки як науки.

Імена та поняття. Принципи теорії іменування

Загальна характеристика імені. Структура значення імені: предметне значення (денотат, екстенціонал) і смислове значення (смысл, інтенціонал).

Ім'я та поняття. Загальна характеристика поняття. Логічна структура поняття. Зміст поняття. Типи ознак: відмітні та невідмітні ознаки, суттєві та несуттєві ознаки. Зміст поняття як сукупність суттєвих ознак.

Обсяг поняття. Елемент обсягу поняття. Частини обсягу поняття.

Логічні види понять за змістом: конкретні та абстрактні, позитивні та негативні, безвідносні та співвідносні, збірні та незбірні.

Основні операції над поняттями. Визначення поняття.

Закон оберненого відношення між обсягом та змістом поняття.

Загальна характеристика логічних операцій над поняттями.

Роль знань, вмінь і навичок логічних операцій над поняттями для теоретичної та практичної діяльності.

Судження. Основні види суджень

Судження як форма мислення. Судження як поняття. Судження та речення.

Прості судження. Склад простого судження: суб'єкт, предикат, зв'язка. Одиничні й множинні судження. Роль кванторів в утворенні множинних суджень. Судження з простими та складними суб'єктами й предикатами. Види простих суджень за змістом предиката, за обсягом суб'єкта, за якістю зв'язків, за модальністю. Розподіленість термінів у судженні.

Основні види суджень та відносини між ними. Загальностверджувальні, загальнозаперечні, частково стверджувальні та частково заперечні судження. Розподіленість термінів в основних видах категоричних суджень.

Складні судження. Види складних суджень за типом логічних сполучників. Виділяючи та виключаючи судження. Судження з відносинами.

Вираження логічних сполучників у природній мові.

Основні закони логіки. Їхня характеристика

Специфічність законів логіки і їх роль у відображенні зв'язків і відношень внутрішньої структури думок. Загальна характеристика логічного закону. Характеристика формально-логічних законів. Закони логічні і закони діалектики, взаємозв'язок і специфіка.

Закон тотожності. Закон виключення суперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Значення законів логіки.

МОДУЛЬ II. Умовивід як форма мислення, гіпотеза та теорія аргументації

Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція

Загальна характеристика умовиводу. Умовивід та судження.

Логічна структура умовиводу. Умови істинності висновку в умовиводі. Умовиводи безпосередній та опосередкований. Способи побудови безпосереднього умовиводу. Утворення умовиводів шляхом обернення, перетворення та протиставлення предикату.

Види опосередкованих умовиводів.

Дедуктивний умовивід та його логічна структура. Залежність у дедуктивному міркуванні зв'язку між засновками та висновком від логічної форми судження. Правильний та неправильний умовиводи. Поняття правил виводу. Зв'язок правил виводу.

Умовиводи, засновані на логічних зв'язках між судженнями.

Умовні та умовно – категоричні умовиводи, їх логічні підстави, структура та модуси: стверджувальний і заперечний. Можливі помилки в розділово категоричних умовиводах.

Умовно – розділові умовиводи, їх логічні підстави та модуси: стверджувальний (конструктивний) і заперечний (деструктивний).

Проста та складна композиція (протиставлення предикату).

Можливі помилки в умовно – розділових умовиводах.

Умовиводи із суджень з відношеннями.

Лекція 6. Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією

Логічна природа, сутність і структура індуктивних (імовірних) умовиводів. Об'єктивні підстави індуктивних умовиводів.

Основні види індуктивних умовиводів. Характер знань у виводі повної індукції. Неповна індукція. Логічні підстави умовиводів неповної індукції.

Індуктивні методи встановлення причинного зв'язку. Спостереження та експеримент, їх роль у дослідженні причинних зв'язків. Причинний зв'язок – основа індуктивних методів аналізу та синтезу.

Логічна природа, об'єктивна основа, структура і сутність умовиводів за аналогією. Види аналогій: аналогія відношень та аналогія властивостей, не суворая й суворая аналогія. Логічні правила аналогій. Аналогія та моделювання.

Гіпотеза. Побудова гіпотез, їх доведення та спростування

Загальна характеристика гіпотези. Гіпотеза як форма розвитку наукового знання і вид умовиводу. Логічна природа, структура та об'єктивна основа гіпотези. Види гіпотез, їх характеристика, логічна природа та роль у пізнанні: загальні і часткові, описові й пояснювальні, ретроспективні, превентивні та прогностичні. Поняття робочої гіпотези. Конкуруючі гіпотези в науці. Гіпотеза та версія. Особливості версій.

Побудова гіпотез, їх доведення та спростування. Етапи розробки гіпотези:

А) зародження гіпотези (факт діяльності, науковий факт, проблема);

Б) висунення гіпотези (гіпотез);

В) доведення (спростування) гіпотези (виведення наслідків з гіпотези та їх перевірка).

Логіко – методологічні вимоги до гіпотези.

Роль аналізу та синтезу, різних форм умовиводів і даних досвіду (фактів) у побудові гіпотези.

Доведення гіпотези: пряме й непряме. Способи доведення гіпотези. Зміна ступеня ймовірності гіпотези.

Спростування гіпотези шляхом фальсифікації наслідків. Повне та часткове спростування гіпотез. Умови перетворення гіпотези на достовірне знання.

Лекція 8. Логічні основи теорії аргументації

Сутність доведення, його характеристика. Доведення як звірення теоретичних положень з об'єктивною дійсністю. Процес доведення як виведення одного знання з іншого, істинність якого раніше встановлена та доведена. Доведення та умовивід. Логічна структура доведення: теза, підстава, аргументація. Вимоги, що висуваються до елементів доведення. Види доведення за формою умовиводів, в яких здійснюються доведення: дедуктивне доведення, індуктивне доведення.

Генетичне доведення та його методи.

Сутність спростування. Методи спростування. Зв'язок спростування та доведення. Спростування як доведення хибності або неспроможності якоїсь тези. Спростування тези, аргументів та демонстрацій.

Логічні правила та основні помилки доведення і спростування. Правила та помилки по відношенню до аргументів. Правила та помилки, пов'язані з побудовою доведення і спростування. Доведення, спростування та переконання.

Паралогізми. Софізми. Парадокси.

Прийоми доведення та спростування, які не дозволяються. Роль доведення та спростування у теоретичній і практичній діяльності.

ДІЛОВОДСТВО В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МОДУЛЬ I. Теоретичні основи діловодства

Діловодство та судове справочинство.

Діловодство — як діяльність, яка охоплює питання документування та організації роботи з документами в процесі управлінської діяльності.

Особливості сучасного діловодства . Дотримання стандартів з діловодства у практичній роботі органів управління та документування. Опанування прийомів раціональної роботи з документами. Історія виникнення документів.

Різновиди документів за формою викладу основної інформації.

Загальні й найбільш характерні властивості усіх документів. Види нормативно-правових актів, котрими керуються в управлінні міністерства, відомства, господарчі об'єднання, корпорації, установи, фірми та інші підприємства державної, колективної та приватної форми власності.

Основні ознаки, які дають можливість виділити розпорядчі документи в особливу групу. Юридична підстава їх створення. Організаційні документи що закріплюють конкретні функції, права та обов'язки органів управління на тривалий час.

Сучасні вимоги до створення документів.

Документування та організація роботи з документами, що охоплює сукупність форм, прийомів, способів і методів їх укладання й обробки.

Документаційне забезпечення управління як інформаційно-технологічна складова в сучасній організації діловодства.

Документ, яка зафіксована на матеріальному носії інформація з реквізитами, які дозволяють її ідентифікувати.

МОДУЛЬ II. Документування

Сучасні вимоги до оформлення документів.

Писемне регулювання ділових стосунків у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах, обслуговування громадських потреб людей у побутових ситуаціях що здійснюється за допомогою ділових паперів, документів.

Документи як джерела та носії інформації що сприяють удосконаленню внутрішньої організації та зовнішніх стосунків, поліпшенню роботи, функціонування закладів, підприємств чи організацій і одночасно є підставою для прийняття рішень, узагальнень, довідково-пошукової роботи.

Реквізити документів.

Важливе завдання нинішнього етапу - спрощення роботи з документами, прискорення їх складання та оформлення. Стандарти системи організаційно-розподільчої документації. Створення необхідних передумов для більш детальної уніфікації документів, що у свою чергу сприяє використанню їх в автоматизованих системах управління.

Стандарти що встановлюють загальні правила складання документів, а також регламентують машинописне оформлення їх окремих реквізитів. Розвиток організаційно-розпорядчої документації за останні півстоліття, виникнення видів і різновидів документів, використання різних варіантів оформлення окремих реквізитів.

Листування. Ведення ділової та комерційної переписки. Обов'язкові реквізити листів.

Загальноприйняті правила ділового листування. Вимоги етикету ділового листування. Структура листа. Початок та закінчення ділових листів

ЛАТИНСЬКА МОВА

МОДУЛЬ І. Лінгвістичні компетенції в сфері читання спеціальної літератури.

Латинський алфавіт. Правила вимови та наголосу. Поділ слів на склади. Довгота та короткість складу.

Місце латинської мови серед інших індоєвропейських мов. Завдання курсу. Правила написання власних імен. Латинський алфавіт. Правила вимови: голосні, приголосні. Буквосполучення. Дифтонги. Складоподіл. Довгота та короткість складу. Правила наголосу.

Загальні відомості про частини мови. Дієслово, його граматичні категорії. Часи системи інфекта. Наказовий спосіб.

Латинська мова – мова флективного типу. 10 частин мови. Дієслово. Граматичні категорії часу, особи, числа, способу, стану. Неособові форми дієслова. Основні форми дієслова (словникові форми). Три основи латинського дієслова. Форми, утворені від різних основ дієслова. Чотири дієвідміни латинського дієслова.

Іменник, його граматичні категорії. Перша та друга відміни іменників.

Словникова форма іменника. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок, відміна. Перша відміна іменників. Правила відмінювання прикметників, займенників на –а. Друга відміна іменників.

МОДУЛЬ 2. Лінгвістичні компетенції в сфері читання спеціальної літератури.

Прикметники першої та другої відміни. Прикметники третьої відміни.

Групи прикметників. Прикметники першої і другої відміни. Прикметники третьої відміни. Правила відмінювання прикметників трьох закінчень, двох закінчень та одного закінчення. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану.

Займенники. Особові займенники. Присвійні займенники. Зворотній займенник. Займенникові прикметники. Прислівники.

Розряди займенників. Правила відмінювання особових займенників. Особливості латинських присвійних займенників. Відмінювання займенникових прикметників. Категорії прислівників. Самостійні прислівники. Похідні прислівники: правила творення та відмінювання.

Ступені порівняння прикметників і прислівників.

Три ступені порівняння прикметників та прислівників: початковий, вищий, найвищий. Спосіб творення та особливості відмінювання прикметників вищого ступеня *gradus comparativus*. Спосіб творення та особливості відмінювання прикметників вищого ступеня *gradus superlativus*. Виключення. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Неповні ступені порівняння. Суплетивні ступені порівняння прислівників. Абсолютні ступені порівняння. Синтаксис відмінків при ступенях порівняння прикметників.

МОДУЛЬ 3. Лінгвістичні та прагматичні компетенції в сфері читання спеціальної літератури.

Часи системи перфекта активного стану.

Алгоритм творення дієслів системи перфекта активного стану. Perfectum indicativi activi. Plusquamperfectum indicativi activi. Futurum II indicativi active. Перфектні часи дієслів esse та posse.

Вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні займенники.

Розряди займенників. Особливості відмінювання вказівних, означальних, питальних, неозначених, відносних, заперечних займенників.

Дієприкметники минулого та майбутнього часу. Пасивна форма часів перфекта.

Три форми дієприкметників латинської мови. Алгоритм творення дієприкметників. Пасивна форма часів перфекта. Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum II indicativi passivi. Основні форми відкладних дієслів. Напіввідкладні дієслова.

Числівник. Творення, відмінювання числівників. Синтаксис числівників.

Розряди числівників. Кількісні, порядкові, дробові числівники, числівникові прислівники. Творення числівників. Відмінювання числівників. Синтаксис числівників. Визначення календарних дат. Переведення римських дат на сучасні. Основні грошові одиниці римлян. Міри ваги, довжини та площі.

Відмінювання дієслова ferre. Неправильні дієслова.

Особливості творення дієслів часів системи перфекта. Особливості відмінювання дієслова ferre. Неправильні дієслова: особливості відмінювання.

МОДУЛЬ 4. Лінгвістичні та прагматичні компетенції в сфері читання спеціальної літератури.

Інфінітивні звороти. Accusativus cum infinitivo. Nominativus cum infinitivo.

Синтаксичні звороти латинської мови. Типи інфінітивів. Знахідний з інфінітивом. Називний з інфінітивом. Особливості перекладу синтаксичних конструкцій.

Синтаксичний зворот Ablativus absolutus.

Орудний незалежний, або самостійний. Особливості перекладу синтаксичної конструкції.

Віддієслівні іменні форми. Герундій та герундив.

Способи творення та особливості використання герундія та герундива. Особливості перекладу віддієслівних іменних форм. Аблятив образу дії.

Відмінювання дієслова ire. Недостатні дієслова. Безособові дієслова.

Особливості словотворення та відмінювання дієслова ire. Дієслова, утворені від eo. Недостатні дієслова. Особливості відмінювання. Безособові дієслова.

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МОДУЛЬ I. Вступ. Концепція інформатизації в Україні. Бази даних.

Правила безпеки. Концепція інформатизації в Україні.

Бази даних, як основа інформаційної системи. СКБД.

Застосування масок та умов при створенні таблиць. Створення зв'язків між таблицями.

Фільтрація даних. Види фільтрів та їх застосування. Можливості сортування і пошуку даних в таблицях Access.

Форми. Створення форм за допомогою майстра та конструктора.

Запити. Створення запитів. Створення полів дані яких обчислюються. Побудова запитів на основі кількох таблиць.

Використання звітів Access. Наклейки. Імпорт та експорт даних.

МОДУЛЬ II. Основи інформаційних систем і технологій. Комп'ютерні мережі.

Сучасні інформаційні системи. Структура інформаційних систем.

Класифікація інформаційних систем. .

Правова інформація як основа організації інформаційного забезпечення правових ІС

Застосування комп'ютерних мереж. Локальні комп'ютерні мережі. Інтернет.

Концепція побудови, адміністрування та сервіси Інтернет. Організація корпоративних комп'ютерних мереж.

Пошук інформації в Інтернеті.

Електронна пошта. Створення, відправка та отримання електронних повідомлень.

МОДУЛЬ III. Основи телекомунікаційних технологій.

Використання сервісних служб Інтернет.

Створення та використання блогів.

Можливості використання корпоративної пошти.

Сервісні служби Google.

Використання Docs сервіса Google. Робота з документами спільного доступу.

Створення та розсилка анкет.

Використання сервісних служб мережі Інтернет. Використання технологій Web-2.0.

МОДУЛЬ IV. Правові інформаційно-пошукові системи. Інформаційні системи законодавчих органів.

Концепція організації інформаційно-пошукових правових систем.

Комп'ютерна правова система «ЛІГА:ЗАКОН».

Робота з комп'ютерною правовою системою «ЛІГА:ЗАКОН».

Бази даних правової інформації Верховної Ради України.

Організація пошуку правової інформації в базах даних Верховної Ради України.

Організація пошуку правової інформації в Інтернеті.

Глобальна мережа правової інформації GLIN.

ПСИХОЛОГІЯ

МОДУЛЬ I. Вступ до психології. Особистість та діяльність

Предмет психології, її завдання і методи. Історичні етапи розвитку психології. предмет і завдання психології як науки. Загальнопсихологічні категорії. Галузі психологічної науки. Принципи та етапи психологічного дослідження. Методи психологічного дослідження.

Розвиток психіки та свідомості. Історія розвитку психіки. Відмінність психіки людини від психіки тварин. Поняття про свідомість, її особливості та функції. Структура свідомості. Рівні вияву психіки людини. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.

Загальне поняття про особистість та діяльність. Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Теорії особистості. Структура особистості. Особистість як суб'єкт і об'єкт міжіндивідуальних взаємин. Самосвідомість, її функції та структура. Активність і діяльність. Поняття про діяльність, її функції. Зміст структури діяльності. Засоби діяльності. Механізм формування навички. Основні види діяльності. Поняття про спілкування, його структура. Види, засоби та функції спілкування. Конфлікти в спілкуванні, їх причини та способи врегулювання.

МОДУЛЬ II. Пізнавальні процеси

Увага. Поняття про увагу, її критерії та функції. Теорії та фізіологічні основи уваги. Види уваги. Властивості уваги та їх розвиток.

Відчуття і сприймання. Поняття про відчуття. Класифікація різновидів відчуттів. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Класифікація і види сприймання.

Пам'ять. Поняття про пам'ять. Функції та теорії пам'яті. Види пам'яті та їх особливості.

Мислення і мовлення. Поняття про мислення, його особливості. Розумові дії та операції мислення. Форми та види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Фізіологічні основи мовлення. Види мовлення та їх характеристика

Уява. Поняття про уяву, її функції та особливості. Види уяви, їх особливості. Фізіологічні основи процесів уяви. Форми уяви.

МОДУЛЬ III. Емоційно-вольова сфера та індивідуально-психологічні властивості особистості

Емоції та почуття. Поняття про емоції та почуття, їх особливості. Функції емоцій та почуттів. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів. Вияви емоцій та почуттів. Види емоцій та почуттів. Вищі почуття. Форми переживання емоційних станів людиною

Воля. Поняття про волю як психологічну категорію, її функції. Філософські основи вольової регуляції. Аналіз вольових дій. Психологічна структура вольового акту. Вольові якості особистості.

Темперамент. Поняття про темперамент. Критерії темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту.

Характер. Поняття про характер. Історія його вивчення. Фізіологічні основи характеру. Структура рис характеру та його виразні ознаки. Акцентуації характеру. Механізми формування характеру людини в онтогенезі.

Здібності. Поняття про здібності, їх природу. Ознаки наявності здібностей до певного виду діяльності. Види здібностей та рівні їх прояву. Механізми розвитку здібностей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кількість балів	Критерії оцінювання
До 99	- за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач; незнання основних фундаментальних положень навчальних дисциплін.
100-132	- за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання окремих практичних завдань; за фрагментарні знання навчального матеріалу, слабо аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час розв'язання практичних завдань;
133-166	- за ґрунтовні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних завдань; за міцні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
167-200	- за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Теорія держави і права

1. Теорія держави і права [Текст] : навч. посіб. у визначеннях і табл. / Т. Г. Каткова. - Харків : Право, 2014. - 94 с.
2. Теорія держави і права [Текст] : курс лекцій / Ю. О. Тополь ; Хмельниц. ун-т упр. та права. - Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2014. - 403 с.
3. Теорія держави і права [Текст] : навч. посіб. для студентів / [А. М. Шульга та ін.] ; за ред. канд. юрид. наук, доц. А. М. Шульги ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. - 463 с.
4. Теорія держави і права [Текст] : навч. посіб. / В. О. Качур ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - Київ : КОМПРИНТ, 2014. - 327 с.

Конституційне право України

1. Актульні проблеми конституційного права України: підручник /за заг. ред. проф. Олійника. А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. - 554 с.
2. Веніславський Ф.В. Конституційне право України в схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. для студентів юрид. вузів та ф-тів / Ф. В. Веніславський ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014. - 374 с.
3. Конституційне право України [Текст] : підручник / [Алмаші І. М. та ін.] ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. - 8-е вид., перероб. та допов. - Ужгород : Гельветика, 2016. - 474 с.
4. Крусян А.Р. Конституційне право України [Текст] : навч.-метод. посіб. / А. Р. Крусян ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Каф. конституц. права. - Одеса : Фенікс, 2015. - 134, [3] с.
5. Юринець Ю.Л. Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. / Ю. Л. Юринець ; Нац. авіац. ун-т. - Ужгород : Береза, 2014. - 367 с.

Історія держави і права України

1. Орленко В.І. Історія держави і права України: посібник для підготовки до іспитів/ В.І.Орленко, В.В.Орленко; В. І. Орленко, В. В. Орленко. – 3-тє вид., доповн. та перероб. – Київ: Паливода А.В., 2011. – 164 с.
2. Основи держави і права України [Текст] : підручник / В. Л. Ортинський [та ін.]. - К. : Знання, 2008. - 583 с.
3. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : [навч. посіб.] / І. Я. Терлюк. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.
4. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України : навч. посіб. / Г.І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.
5. Тацник Б.Й., Бойко І.Й. Історія держави і права України. Академічний курс. Підручник. – К.: Ін Юре, 2015.- 387с.

Організація судових та правоохоронних органів

1. Нор В. Т. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. Т. Нор, Н. П. Анікіна, Н. Р. Бобченко ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – К. : Ін Юре, 2010. – 240 с.
2. Організація роботи суду : навч. посіб. / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2012. – 256 с.
3. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого ; за ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Право, 2013. – 448 с.
4. Організація судових та правоохоронних органів: нормативні акти / упоряд. А. В. Лапкін. – Х. : Право, 2012. – 390 с.
5. Марочкін І.Є. Організація судових та правоохоронних органів. - Х.: Право, 2013. - 448 с.

Історія держави і права зарубіжних країн

1. Історія держави і права зарубіжних країн: посібник / В.І. Орленко, В.В. Орленко. – 4-ге вид., стер. – К., 2010. – 243 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / Л.М. Бостан, С.К. Бостан. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К.: ЦУЛ, 2008. – 729 с.
3. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. — 5-е вид., доп. — К.: Атіка, 2006.
4. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад. Вдовичин І. Я.]. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. - 591 с
5. Шигаль, Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : курс лекцій / Д. А. Шигаль. - Х. : ФІНН, 2011. - 340 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : посібник / [Джу́жа О. М. та ін.]. - К. : НАВС, 2012. - 375 с
7. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. - 2-ге вид., переробл. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 445 с

Основи римського права

1. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право [Текст] : підручник / О. А. Підпригора, Є. О. Харитонов. - 4-те вид. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 525 с.
2. Основи Римського приватного права // Підручник // За загальною редакцією В.І. Борисової та Л.М. Баранової // Харків, «Право». - 2008. – 226 с.
3. Римське приватне право : Курс лекцій / - Львів, 2009.- 136 с.
4. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права: Курс лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 272 с.
5. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права: Конспект лекцій. – 4-е вид., переробл. і допов. – Х.: ТОВ «Одіссей». – 2009. – 312 с.

Міжнародне право

1. Міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / Мирослава Антонович. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - 379 с.
2. Міжнародне право [Текст] : [підруч. для вивч. основ сучас. міжнар. права] : пер. 9-го вид., переробл. і допов. / Матіас Гердеген, проф. Райн. ун-ту ім. Ф. Вільгельма, м. Бонн ; [пер. з нім. Р. Корнута]. - К. : К.І.С., 2011. - 516 с.
3. Міжнародне право [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / Ю. А. Іванов. - Вид. 4-е, стер. - К. : Паливода А. В. [вид.], 2011. - 197 с.
4. Батрименко В.І. Міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / В. І. Батрименко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. - 323 с.
5. Гордеюк А.О. Міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / А. О. Гордеюк, С. Ф. Гуцу ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". - Харків : ХАІ, 2014. - 52 с.

Логіка

1. Кулагін Ю.І. Логіка [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Кулагін, І. В. Войціцька ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2014. - 93 с.
2. Логіка в таблицях і схемах [Текст] : [структур. курс основ формал. логіки] : навч. посіб. / Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. Степана Дем'янчука ; [уклад.] Чернишевич О. В., Загривий В. І. - Рівне : Тетіс, 2010. - 111 с.
3. Шепетяк О.М. Логіка [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / Олег Шепетяк. - Київ : Фенікс, 2015. - 254 с.
4. Беденко М.В. Логіка [Текст] : [посібник] / М. В. Беденко. - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2016. - 64 с.
5. Продайко М.Ю. Логіка [Текст] : навч.-метод. посіб. / М. Ю. Продайко ; Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. - Д. : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. - 167 с.

6. Конверський А.Є. Логіка [Текст] : підруч. для студ. юрид. ф-тів вищ. навч. закл. / А. Є. Конверський ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 4-те вид., переробл. та допов. - К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 334, [1] с.

Діловодство в юридичній діяльності

1. Глушик С. В. Діловодство. Модульний курс [Текст] : навч. посіб. / Сергій Глушик, Олена Дияк. - Київ : Тамподек ХХІ, 2015. - 400 с.
2. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять [Текст] / розроб. С. Кулешов [та ін.]. - Офіц. вид. - Чинний від 01.07.2005. - К. : Держспоживстандарт України, 2005. - IV, 32 с. - (Національний стандарт України)
3. Діловодство у державних установах [Текст] : зб. інструкцій / упоряд. Є. К. Пашутинський. - 2-ге вид., зм. - К. : КНТ, 2009. - 593 с.
4. Діловодство у судах [Текст] : зб. інстр. / упоряд. Є. К. Пашутинський. - К. : КНТ, 2008. - 436 с.
5. Дубов Д.В. Основи електронного урядування: навч. посіб. / Д.В. Дубов, С.В. Дубова; Міністерство освіти і науки України, Київський Національний університет культури і мистецтва. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 175 с.
6. Комова М. В. Діловодство [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. В. Комова ; Національний ун-т "Львівська політехніка". - Л. : Тріада плюс, 2006. - 217 с.
7. Корж А. В. Документознавство [Текст] : зразки документів праводілової сфери : навч. посібник / А. В. Корж. - (3-тє вид., стереотипне). - К. : КНТ, 2009. - 372 с.
8. Тітенко Л.А. Діловодство з використанням комп'ютерної техніки [Текст] : навч. посіб. / Л. А. Тітенко ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2010. - 345 с.
9. Шиманський Ф.В. Діловодство в правоохоронних органах України [Текст] : навч. посібник / Ф. В. Шиманський ; Одеська національна юридична академія. - О. : Юридична література, 2003. - 207 с.

Латинська мова

1. Герман Л.В. Латинська мова [Текст] : посібник / [Л. В. Герман, Т. В. Александрович] ; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. - Харків : ХНАУ, 2015. - 45 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / Є. І. Світлична, І. О. Толок ; Нац. фармацевт. ун-т. - 3-тє вид., випр. та допов. - Харків : Золоті сторінки, 2014. - 431 с.
3. Сторчова Т.В. Латинська мова [Текст] : підручник / Т. В. Сторчова, Ж. Г. Гуменюк ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Київ : Слово, 2015. - 508, [1] с.
- Мисловська Л.В. Латинська мова та основи юридичної термінології [Текст] : підруч. для ВНЗ / Л. В. Мисловська, О. Г. Пилипів, Л. Р. Олійник ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. - 279 с.

Комп'ютерні технології в юридичній діяльності

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб./О.П.Буйницька – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
2. Брикайло Л.Ф. Інформаційні технології пошуку, підготовки обробки документів у юриспонденції: Система «Ліга:Закон». Навчальний посіб./ Л.Ф.Брикайло – Київ:Поливода, 2008.- 102с.
3. Сокол І.М. Технологія Веб 2.0. Сайти, блоги, фотосесія, карти знань/ І.М. Сокол – К.:Шк.світ, 2011.-128с.

Психологія

- ~~1.~~ Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К.: Каравела, 2014. - 464 с.
- ~~2.~~ Загальна психологія. Навч. посіб. / [О.П.Сергеєнкова, О.А.Столярчук, О.П.Коханова, О.В.Пасека]. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 296 с.

- ~~3.~~ Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С.Д.Максименко. – К.: «Центр навчальної літератури», 2014. - 222 с.
- ~~4.~~ Павелків Р.В. Загальна психологія: підручник / Р.В.Павелків. - К.: Кондор, 2012. - 576 с.
- ~~5.~~ Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. - К.: Академвидав, 2013. - 464 с.